

6. ETENDUSKUNSTID

- Teater
- Tants
- Festivalid

Teatrite, ettevõtete, ühenduste arv:	315	teatrit, ettevõtet, ühendust	(2011. a)
Töötajate arv:	3 343	inimest	(2011. a)
Tulud:	52,5	mln eurot	(2011. a)

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
6.1. PAKKUMINE	5
6.1.1. Etendusasutuste arv	5
6.1.2. Töötajate arv	12
6.1.3. Turu maht	13
6.1.4. Väliskaubandus	24
6.2. NÕUDLUS	26
6.2.1. Siseturu tarbimismaht ja klientuur	26
6.2.2. Avaliku sektori huvid	31
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	32
6.3.1. Finantseerimine	32
6.3.2. Organiseeritus	38
6.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega	39
6.4. HARIDUS	42
6.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	45
6.6. ARENGUPROGNOOS 3-5 AASTAKS	47
6.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD	48
Lisa 6.1. Etenduskunstide tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi	49

SISSEJUHATUS

Käesolevas töös on etenduskunstide alla liigitatud sõna- ja muusikateatrid ning tants. Töö kajastab statistiliste andmete osas teatreid, mille kohta oli andmeid kogunud Eesti Teatri Agentuur. Kuna valim statistiliste andmete kogumisel on aasta-aastalt muutunud (suurenenud), siis aastate lõikes andmed päris võrreldavad ei ole. Lisaks teatritele on töösse haaratud olemasolevate võimaluste piires etenduskunstidega seotud äriühingud, mittetulundusühingud (MTÜ) ja füüsilisest isikutest ettevõtjad (FIE) vastavalt Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatorile (lisa 6.1). Töös ei käsitleta rahvateatrite ja huviringide tegevust. Statistiliste andmete kõrval on tuginetud ekspertide hinnangutele.

Teatrid võib sisuliselt liigitada sõna-, tantsu- ja muusikateatriteks, kuid piirid ei ole alati väga selged. Puhtakuulisest muusikateatrist (sh ballett) võib Eestis rääkida vaid Rahvusoper Estonia puhul, Teater Vanemuine tegutseb nii muusika-, tantsu- kui sõnateatrina. Viimastel aastatel on kasvanud teatrite arv, kes on sõnalavastuste kõrval edukalt etendanud muusikalavastusi. Riiklik statistika on teatreid analüüsides jaganud teatrid avalik-õiguslikeks, riigi-, munitsipaal- ja eraõiguslikeks väiketeatriteks (valdavalt mittetulundusühingute vormis).

LÜHIKOKKUVÕTE

Etenduskunside all vaadeldakse käesolevas töös teatri- ja tantsukunsti. Kui 2007. aastal sai riigilt tegevustoetust 25 teatrit, siis 2011. aastal oli toetuse saajate arv tõusnud 29 teatrit, sealhulgas said riigipoolset toetust kaks tantsukultuuri arendavat mittetulundusühingut. Valdkonna ülevaade kajastab andmeid riigilt tegevustoetust saanud teatrite, Äriregistris registreeritud etenduskunside valdkonnas tegutsevate ettevõtete ja mittetulundusühingute ning füüsilisest isikust ettevõtjate ning tantsukoolide ja -õpetajate kohta.

Teatrikunstil on Eestis väga pikaajalised traditsioonid ning valdkond on ühiskonnas kõrgelt väärtustatud. Riik katab teatrite kuludest keskmiselt 61%, olles sellega üks enim riiklikult toetatav loomemajanduse valdkond. Ekspertide hinnangule tuginedes oli 2011. aastal teatrilal etendusasutustes koosseisulisi töötajaid ligi 1800. Teatrite tulud olid 2011. aastal 37,5 miljonit eurot. Etenduskunsidega seotud äriühinguid oli 125, töötajate arvuga 113 inimest ja müügituluga 5,3 miljonit eurot. Tantsu valdkond on killustatud erinevate projektide, stuudiote ja koolide vahel. Kogutud andmed tantsuteatrite kohta kajastuvad teatrite majandusandmetes. Etenduskunside 125 äriühingust on 16 põhitegevus seotud tantsuga, töötajaid oli seal hinnanguliselt 68 ja müügitulu 1,3 miljonit eurot.

Etenduskunside valdkonna koondnäitajad 2011. aastal

	Kollektiivide arv	Töötajate arv	Tulud, mln €
Statistikas osalenud teatrid*	34	1 800	37,5
Etenduskunsidega seotud äriühingud (OÜ)	125	113	5,3
Etenduskunsidega seotud MTÜ-d	156	575	5,2
Etenduskunsidega seotud FIE-d	-	855	4,5
KOKKU valdkonnas	315	3 343	52,5

* SA Eesti Teatri Agentuur "Eesti teatristatistika 2011"

Allikas: EKI koostatud

Kokku ulatub etenduskunside turu maht 52,5 miljoni euroni. Etenduskunside ekspordis on oluline koht tantsulavastustel. Elava publiku huvi on pälvinud nii klassikalise kui ka kaasaegse tantsu lavastused. Sõnalavastuste ekspordi piirab kohapeal saamata jääv tulu ja suured kulud lavastuste väljavii-misel. Etenduskunside valdkonna import on väike ning suures osas seotud erinevatel festivalidel toimuvaga. Viimastel aastatel on seda pidurdanud majanduslangus.

2011. aastal oli üldine majandusolukord pärast majanduslangust 2008.-2009. aastal mõnevõrra paranenud. Ent riigipoolne tegevustoetus teatritele oli 2011. aastal 10% väiksem kui 2008. aastal, mis sundis otsima võimalusi täiendava omatulu teenimiseks. EKI hinnangul moodustasid kogu etenduskunside valdkonna tuludest teatrite oma- ja äriühingute müügitulu ligikaudu 52%, riiklik finantseerimine 44%, kohalike omavalitsuste toetused 2% ning sponsorlus 2% (sh eraisikud, firmad, mitteriiklikud organisatsioonid).

Etenduskunside turumaht peaks lähiaastatel suurenema. Uuslavastuste arv on viimastel aastatel kasvanud, piletiga külastuse keskmine maksumus on viie aastaga 10% tõusnud. Samuti on Eesti elanikkond häälestatud tuleviku suhtes mõnevõrra optimistlikumalt ning etendusasutuste külastatavus on tasapisi taas suurenenud.

6.1. PAKKUMINE

6.1.1. Etendusasutuste arv

Eesti teatrite võrk koosneb avalik-õiguslikest, riigi-, munitsipaal-, era- ja harrastusteatritest. Kuu- luvuse järgi jagunevad teatrid riiklikeks ja mitteriiklikeks teatriteks. Riiklik kultuuripoliitika näeb ette riigipoolset teatrikunsti toetamist teatri omandivormist olenemata. Et tagada soodne keskkond loometegevuseks, loovisikutel võimalus oma kunsti tutvustamiseks ning elanikkonnale juurdepääs teatrikunstile, on riikliku kultuuripoliitika eesmärgiks hoida teatrite külastatavus aast- tas vähemalt 900 000 külastuse tasemel ning keskmist piletihinda mitte üle 1% riigi keskmisest palgast. Teatrialast statistikat on koostöös Kultuuriministeeriumiga ja teatritega kogunud SA Eesti Teatri Agentuur, kelle poolt 2011. aasta kohta kogutud statistilised andmed hõlmavad 34 Eestis tegutsevat teatrit. 2011. aastal said vaatluse all olnud 34 teatrist riigipoolset tegevustoe- tust¹ 29 kutselist teatrit, kellest üks tegutses avalik-õigusliku asutusena, neli Kultuuriministee- riumi hallatava riigiasutusena, neli riigi osalusega sihtasutusena, kolm teatrit olid kohalike oma- valitsuste asutused, kümme olid mittetulunduslikud eraõiguslikud väiketeatrid, kolm sihtasutused ja kolm osaühingud. Osa riigiteatreid on muudetud sihtasutusteks. Sihtasutuse vormis on riigilt toetust saav teater hästi hallatav. Valdav osa neist on teatrid oma maja, püsiva trupi ning aasta- ringse etendustegevusega. Riigipoolset toetust jagus ka ühele tantsukultuuri arendavale produkt- siooniagentuurile – Sõltumatu Tantsu Ühendus. Viis statistikas osalevat teatrit riigipoolset tege- vustoetust 2011. aastal ei saanud. Toetuseta teatritest neli olid mittetulunduslikud eraõiguslikud väiketeatrid ning üks eraõiguslik tantsuteater.

Lisaks tabelis 6.1 nimetatud teatritele tegutsevad ja annavad Eestis etendusi veel erinevad pro- jektiteatrid (Oma Lava, KAteater, Eesti Luguteater, Hansahoovi Teater jt), Raadioteater, mis kuulub Eesti Raadio (2007. aastast – Eesti Rahvusringhääling) koosseisu, jt.

Äriregistri teabesüsteemis on lisaks riigilt tegevustoetust saavatele teatritele 2011. aasta seisuga veel kirjas 125 äriühingut ning 156 mittetulundusühingut, mis on seotud etendustegevusega (ta- bel 6.2). Maksu- ja Tolliameti (EMTA) andmetel tegutses 2011. aastal valdkonnas 855 füüsi- lisest isikust ettevõtjat (FIE). Rahvakultuuri Keskuse andmetel on Eestis lisaks 369 organi- satsiooni ja 480 kollektiivi, kes on harrastuslikul tasemel seotud etenduskunstiga. Rahva- ja era- teatrite suur arv peegeldab Eesti inimeste suurt huvi nii teatri isetegemise kui ka etenduste vaata- mise vastu. Mõlemad tendentsid on heaks aluseks teatri järjekestvusele. Loomemajandusliku kaardistamise aluseks on professionaalne äritegevus (mitte harrastuslik), seetõttu piirduakse töös detailsemate statistiliste andmete osas valdavalt teatritega, mille kohta omab andmeid Eesti Teatri Agentuur.

¹ Riiklik toetus määratakse etenduse külastaja toetusena, mille aluseks on Kultuuriministeeriumi poolt tellitud lavas- tuste arv ning nende teenindamiseks tehtavad kulutused (töötajate tasustamine ja vara haldamine). Etendusasutustele riigieelarvest toetuse määramiseks ning jaotamiseks on Kultuuriministeeriumi juurde moodustatud komisjon, kes esitatud taotluste alusel ning tuginedes Etendusasutuse seadusele teeb otsuse järgnevat kolmeks aastaks. Vt ka “Etendusasutustele riigieelarvest toetuste määramiseks ning jaotamiseks moodustatud komisjoni töökord”, Kultuu- riministri 13.06.2012 käskkiri nr 162

Tabel 6.1. Eesti teatrid, kelle kohta on olemas statistilised andmed 2011. aastal

Etendusasutus	Asukoht	Omandivorm
Etendusasutused, kes said 2011. aastal riigipoolset tegevustoetust		
1. Eesti Draamateater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
2. Vene Teater	Tallinn	riigi osalusega sihtasutus
3. Rakvere Teater	Rakvere	riigi osalusega sihtasutus
4. Ugala Teater	Viljandi	riigi osalusega sihtasutus
5. Rahvusoper Estonia	Tallinn	avalik-õiguslik asutus
6. Teater Vanemuine	Tartu	riigiasutus
7. Endla Teater	Pärnu	riigiasutus
8. Eesti Nuku- ja Noorsooteater	Tallinn	riigiasutus
9. Teater NO99	Tallinn	riigiasutus
10. Tallinna Linnateater	Tallinn	munitsipaalteater
11. Kuressaare Linnateater	Kuressaare	munitsipaalteater
12. Võru Linnateater	Võru	munitsipaalteater
13. Emajõe Suveteater	Tartu	eraõiguslik väiketeater (OÜ)
14. Vana Baskini Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (OÜ)
15. Nargen Opera	Tallinn	eraõiguslik projektiteater (OÜ)
16. Theatrum	Tallinn	sihtasutus
17. Pärimusteater Loomine	Tallinn	sihtasutus
18. Eesti Teatri Festival	Tartu	sihtasutus
19. Ühendus R.A.A.A.M	Tallinn	eraõiguslik projektiteater (MTÜ)
20. Studioteater Ilmarine	Narva	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
21. VAT Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
22. Von Krahli Teater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
23. Teater Tuuleveski	Jõhvi	eraõiguslik projektiteater (MTÜ)
24. Tartu Uus Teater	Tartu	eraõiguslik projektiteater (MTÜ)
25. Kanuti Gildi Saal	Tallinn	tantsuteater, projektid (MTÜ)
26. Miksteater	Tallinn	eraõiguslik projektiteater (MTÜ)
27. Polygon Teater	Tallinn	eraõiguslik produktsiooniüksus (MTÜ)
28. Sõltumatu Tantsu Ühendus	Tallinn	eraõiguslik produktsiooniagentuur
29. Varius	Tallinn	eraõiguslik projektiteater (MTÜ)
Etendusasutused, kes 2011. aastal riigipoolset tegevustoetust ei saanud		
1. Cabaret Rhizome	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
2. Teoteater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
3. Kell Kümme	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
4. Monoteater	Tallinn	eraõiguslik väiketeater (MTÜ)
5. Tallinna Tantsuteater	Tallinn	eraõiguslik tantsuteater (MTÜ)

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Väikesed erateatrid on vormilt valdavalt mittetulundusühingud (MTÜ), mis on kõige lihtsam tegetsemise vorm – suhted Maksu- ja Tolliametiga ning majandustegevuse aruandlus on lihtsam, teatri tegevuse iseloom mittetulunduslik. Kuigi riiklike teatritega võrreldes on lavastuste ja etenduste arv, seega ka publiku arv erateatrites väiksem, on nende roll teatrikunsti maastikul kasvav.

Tabel 6.2. Etenduskunstide vallas tegutsevate äriettevõtete arv 2007. ja 2011.aastal

EMTAK 2008 kood	Tegevusala nimetus	Ettevõtete arv	
		2007	2011
85522	Tantsukoolide tegevus	8	-
90010	Lavakunst	11	11
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	30	60
90021	Lavakunsti abitegevused	8	20
90031	Kunstialane loometegevus	4	21
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	4	13
KOKKU OÜ-d		65	125
85522	Tantsukoolide tegevus	...	32
90010	Lavakunst	...	15
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	...	73
90021	Lavakunsti abitegevused	...	14
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	...	22
KOKKU MTÜ-d		...	156

Allikas: Äriregister

Regionaalne jaotus

Teatritegevus on koondunud peamiselt Eesti suurematesse linnadesse, eelkõige Tallinna. 34-st suuremast riigi osalusega teatrist, munitsipaal- ning eraväiketeatrist asub 23 Tallinnas (tabel 6.1). Suund projektiteatritele on kaasa toonud statsionaarita teatrid, kes oma saali puudumise tõttu on viinud lavastused paikadesse, mis ei ole tavapäraselt mõeldud etenduskohtadeks, näiteks Viinistu Kunstimuseum, teatritalu (Saueaugu Teatritalu), A. H. Tammsaare Majamuseum Vargamäel, mahajäetud tehaseruumid, mõisahooned, küünid, muuseumid jms. Selliseid konkreetse lavastuse jaoks leitud statsionaarseid mängukohti on Eestis üle 30, mis lisavad juba olemasolevatele istekohtade arvule teatrimajades (2011. aastal 10 404) ligikaudu 14 000 istekohta.

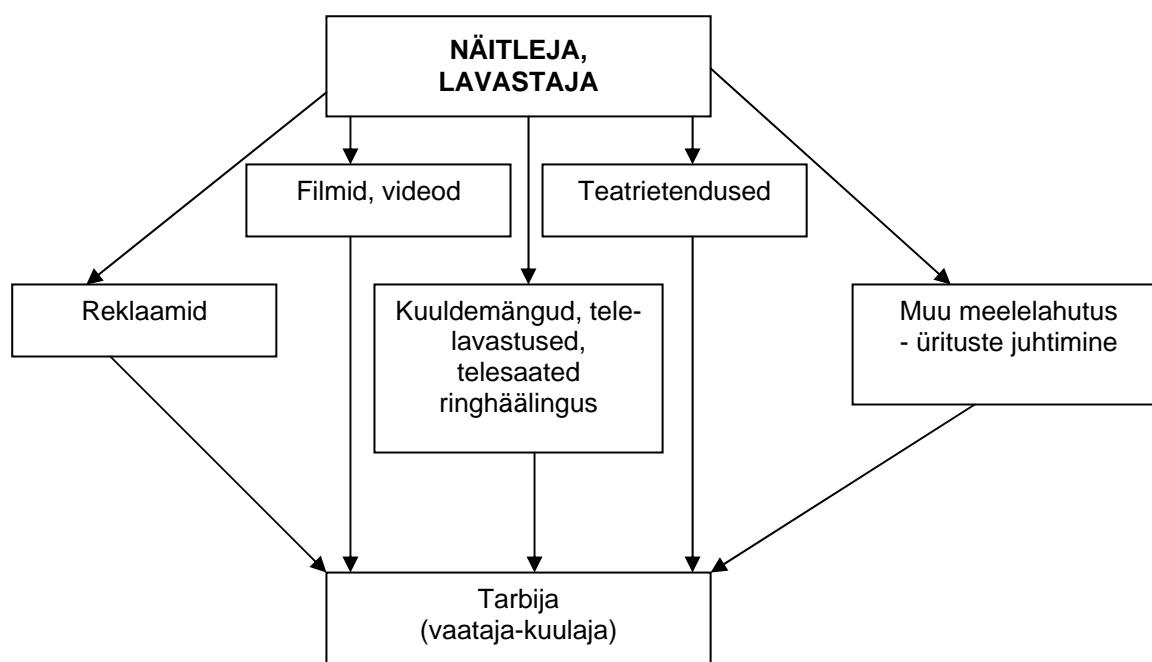
Muusikateatrid

Eestis saab muusika- ja tantsuteatriks nimetada vaid Rahvusoper Estoniat, kus viljeletakse kõiki muusika- ja tantsuteatri žanre – ooperit, operetti, muusikali ja balletti. Tartu Vanemuise teater, kus lavastatakse nii sõna-, tantsu- kui ka muusikalavastusi, on nn kolme liigi teater. Vanemuine on olnud aktiivne muusikalide lavale toomisel. 2011. aastal mängiti muusikale lisaks mainitud

teatritele veel 6 teatris (Ugala Teatris, Eesti Nuku- ja Noorsooteatris, VAT Teatris, Kanuti Gildi SAALis, Tartu Uues Teatris ja Emajõe Suveteatris) ning ooper toodi lavale 3 teatris (Endla Teatris, Teater NO99-s ning Nargen Operas).

Töö etenduskunstide vallas nõuab sünnipärast annet, professionaalsust ja suurt pühendumist. Näidendite autorite tööle annavad tõlgenduse ja ilmekuse lavastajate ja näitlejate oskused, fantaasia ja meisterlikkus. Teatrilavale lisaks jõuab näitlejate töö vaatajani-kuulajani läbi teiste loomemajanduse valdkondade. (joonis 6.1)

Joonis 6.1. Etenduskunstide valdkonna toimimine

Allikas: EKI koostatud

Festivalid

Suuremate Eesti teatri- ja tantsufestivalide kohta on teave tabelis 6.3.

Tabel 6.3. Eestis toimunud teatri- ja tantsufestivalid 2011. aastal

Festival	Korraldaja	Osalejad	Tegevuspaik	Toimumise sagedus
Tallinna Treff Festival	Eesti Nuku- ja Noorsooteater, UNIMA*, ASSITEJ** Eesti Keskus	Kohtuvad eri kunstiliigid üle maailma	Tallinn, Viljandi	Iga aasta
NB Festival	ASSITEJ Eesti Keskus	Balti- ja Põhjamaade laste- ja noorteteatrid	Erinevates Balti riikides	Iga kolmas aasta Eestis
Baltoscandal	SA Rakvere Teatrimaja	Üle maailma, toimub biennaalina	Rakvere	Üle aasta
Noorte Tantsu Festival ehk NoTaFe	MTÜ Evestuudio	Vabatantsu viljelejad	Viljandi	Iga aasta
Augusti TantsuFestival	Kanuti Gildi Saal	Nüüdistsantsu viljelejad üle Euroopa	Tallinn	Iga aasta
Draama	SA Eesti Teatri Festival	Eesti teatrite kahe viimase aasta parimad sõnalavastused	Tartu	Iga aasta
“Kuldne mask” Eestis	MTÜ ART-Forum	Venemaa teatrite lavastused	Tallinn	Iga aasta
Talveöö Unenägu	Tallinna Linnateater	Rahvusvaheline, toimub biennaalina	Tallinn	Üle aasta
Uus Tants	Eesti Tantsukunstnike Liit	Eesti nüüdistsantsu ülevaatefestival	Haapsalu	Üle aasta
Made In Estonia Maraton	Kanuti Gildi Saal	Etenduskuunstidest erinevate arusaamade tutvustamine	Tallinn	Üle aasta
POT	Kanuti Gildi Saal Von Krahli Teater Festival Baltoscandal	Kohtumispaik erinevatele kunstnikele üle Euroopa	Tallinn	
Monomaffia	MTÜ Arenduskeskus PRO Magister	Rahvusvaheline mono-teatrite festival	Pärnu	Iga aasta
Põhuteater	Teater NO99		Tallinn	
Jõhvi Balletifestival	Jõhvi Kontserdimaja	Rahvusvaheline balletitruupide festival	Jõhvi	Iga aasta
NU Performance Festival	MTÜ Uue Performantsi Selts; Kanuti Gildi SAAL	Rahvusvaheline kaas-aegse performace- ja teatريفestival		Üle aasta
Nüüdistsantsufestival Hommik	Sõltumatu Tantsu Ühendus	Nüüdistsantsu festival, mille keskmes on noored	Tallinn Tartu Rakvere	Iga aasta

* Rahvusvaheline Nukuteatrite Liit

** International Association of Theatres for Children and Young People on lastele ja noortele mängivate professionaalsete ja poolprofessionaalsete teatrite rahvusvaheline ühendus

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Lisaks tabelis toodud festivalidele on suure publiku huvi pälvinud igal aastal toimuvad Saaremaa Ooperipäevad ja Birgitta Festival. Kuna nende korraldajateks on Eesti Kontsert ja Eesti Filharmonia, siis on nende festivalidega seonduv kajastatud loomemajanduse kaardistuse muusika valdkonnas.

2011. aastal oli Euroopa kultuuripealinnaks Tallinn. Kultuuripealinna programmis oli ligi 250 erinevat projekti, millest üks oluline osa olid erinevad teatri- ja tantsuprojektid. Uue algatusena püstitati kultuuripealinna programmi raames Tallinnasse NO99 eestvedamisel viieks kuuks Põhuteater, kus esitati lavastusi nii kodumaalt kui ka välismaalt. Sel aastal toimunud festivalid olid suurejoonelisemad, etendusi oli rohkem ning külastatavus oli eelnevate aastatega võrreldes märkimisväärselt suurem. 2011. aastal toimus Eestis 15 teatri- ja tantsufestivali, neist 10 toimusid Tallinnas. Suur osa festivalidest olid rahvusvahelised. 2011. aasta festivalikülastajate publiku üldarvuks oli 73 003 (tabel 6.4). Kogu piletitulu ei ole võimalik käesoleva uuringu raames välja tuua, sest olemasolev statistika seda ei näita. Alljärgnevasse ülevaatesse kogutud andmed on pärit Eesti Teatri Agentuurilt ja festivalide kodulehekülgedelt.

Tabel 6.4. Etenduskunste vallas toimunud suuremate festivalide etenduste ja külastajate arv 2011. aastal

	Etendusi	Külastajad kokku
Made in Estonia MARATON 2011	10	950
Uus Tants	13	1 110
POT Festival	62	5 004
Põhuteater	88	13 347
NB Festival	21	1 739
Tallinn Teater Treff	243	26 324
NoTaFe	27	
Augusti Tantsufestival	25	6 027
Draama	25	4 098
Monomaffia	9	459
Kuldne Mask Eestis	28	7 528
Hommik	15	723
Neu/Now Festival	13	660
Jõhvi Balletifestival	4	2 566
NU Performance Festival	108	2 468
KOKKU 15 festivali 2011	691	73 003
KOKKU 8 festivali 2010	347	51 873
KOKKU 7 festivali 2009	179	22 495
KOKKU 10 festivali 2008	175	21 313
KOKKU 8 festivali 2007	135	17 154

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Sõnateatrite üks suurimaid festivale on 1996. aastast Tartus toimuv SA Eesti Teatri Festivali poolt korraldatav “Draama”. Festival toimub igal aastal. 2010. aastal muutus festivali formaat kuraatorfestivaliks. 2011. aastal oli kuraatoriks Kanuti Gildi saali ja Festivali Baltoscandal kunstiline juht Priit Raud, kes valis festivali põhiprogrammi kaheksa lavastust. Festivali kõrvalprogramm koondas alles teatritegemist õppivate noorte tegijate esimesed sammud. Teatريفestivalil Draama 2011 anti 25 etendust, mida külastas 4098 inimest.

2011. aastal oli üks suurimaid ja osavõturohkemaid festivale Eesti Nuku- ja Noorsooteatri eestvedamisel korraldatud Tallinn Treff Festival, mis ühtlasi tähistas oma viiendat sünnipäeva. Festival ei ole üksnes teatrikeskne, oluline osa on siin kinol, muusikal ja tantsul, korraldatakse õpitubasid ja seminare. Festivaliüritused toimusid Tallinnas ja Viljandis. Osalejaid oli 2011. aastal 18 riigist üle 700 ning anti 243 etendust 26 324 vaatajale.

Teatريفestival “Kuldne Mask” toimub Eestis 2005. aastast alates igal aastal. Festivali korraldaja Eestis on MTÜ Art-Forum. Festivali raames näidatakse Venemaa teatrite balleti-, draama-, muusika- ja nukulavastusi. Festival toimub rahvusvahelise kokkuleppe raames ja seda finantseeritakse põhiliselt Venemaa Föderatsiooni Kultuuriministeeriumi poolt. Festivali eesmärgiks on erialaste sidemete laiendamine teatrivaldkonnas Eesti Vabariigi ja Venemaa vahel. Selleks toimuvad festivali raames meistriklässid, diskussioonid ja ümarlauad. Festival on väga oluline kohalike venekeelsele elanikkonnale. 2011. aasta festivalil anti kokku 28 etendust, mida käis vaatamas 7528 inimest.

2011. aastal toimus esimest korda Pärnus rahvusvaheline monoteatrite festival MONOMAFFIA, mis keskendub näitlejale kui keskele tegijale teatris. Festivali raames anti 9 etendust, mida külastas 459 inimest.

Tuntuim rahvusvaheline kaasaegse tantsu festival Augusti TantsuFestival sai alguse 1999. aastal. Kaheksa aastaga on festival populaarseks saanud nii Põhjamaades kui kogu Euroopas. Festival on adresseeritud kõige laiemale vaatajaskonnale. 2011. aastal kestis festival üle kahe nädala, mille jooksul andsid esinejad Eestist, Rootsist, Belgiast, Hispaaniast, USA-st, Poolast, Jaapanist, Soomest, Prantsusmaalt ja Tšehhist kokku 25 etendust 6027 piletiga külastajale.

Nüüdistsantsu festivali HOMMIK on fokuseeritud noortele. Festival toimus Tallinnas Kalamajas, Tartus ja Rakveres. Toimusid töötoad, etendused, vestlusringid, filmivaatamised, õpiti etendus- tehnikat tundma. Toimus 15 esinemist 723 vaatajale.

Tants

Tantsuteatreid on Eestis kolm – Fine 5, Tallinna Tantsuteater ja Zick. Lisanduvad üksikisikud ning tantsijate ühendused. Kokku on kaasaegse tantsu alal Eestis hinnanguliselt ligi 50 põhitegijat. Klassikalist balletti tantsitakse Rahvusooperis Estonia ja Teatris Vanemuine. Osaliselt on tantsukunstnikud leidnud rakendust meelelahutuse valdkonnas, mis annab neile materiaalse baasi tõsisema kunstiga tegelemiseks. Klassikalises balletis pakub kohalikele tantsukunsti viljelejatele tugevat konkurentsi välistööjõud. Äriregistri andmetel on Eestis hulgaliselt väikesi tantsutruppe, kes valdavalt tegutsevad mittetulundusühingutena ja enamasti harrastustantsukunsti tasemel, ning eratantsustuudioid ja -koole, kuhu jätkub nii õppijaid kui õpetajaid.

6.1.2. Töötajate arv

Olemasolevate andmete põhjal töötajate arvu valdkonnas konkreetselt kindlaks määrata ei ole võimalik, ent hinnanguliselt on see üle 3300 inimese, kellest pea kümnendik viljeleb klassikalist ja kaasaegset tantsu. Äriregistri andmetel oli etenduskunstidega seotud äriettevõtetes ja mittetulundusühingutes (MTÜ) kirjas 681 töötajat. Statistikaameti andmetel lisandus nendele veel 855 füüsilisest isikust ettevõtjat (FIE-d; tabel 6.5). Riigilt 2011. aastal 29 tegevustoetust saanud teatris oli kokku ca 1800 koosseisulist töötajat (tabel 6.6). Osaliselt kuuluvad loodud MTÜ-d näitlejatele ja tantsijatele ja registreeritud FIE-dki on osaliselt näitlejad ja kutselised tantsijad, kelle põhitöökohaks on teater ning kes on juba arvestatud sealsetesse koosseisudesse. Samas kõik vabakutselised etenduskunstide viljelejad ei tegutse FIE-dena. Seega olemasolevate andmete põhjal töötajate arvu valdkonnas konkreetselt kindlaks määrata ei ole võimalik, ent hinnanguliselt on see üle **3 300** inimese, kellest pea kümnendik viljeleb klassikalist ja kaasaegset tantsu.

Tabel 6.5. Töötajate arv etenduskunstide vallas 2007–2011

EMTAK 2008 kood	Tegevusala	2007	2008	2009	2010	2011
Äriettevõtted						
85522	Tantsukoolide tegevus	12	15	3	8	-
90010	Lavakunst	11	6	1	9	4
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	54	95	108	124	92
90021	Lavakunsti abitegevused	10	23	22	47	-
90031	Kunstialane loometegevus	41	-	-	-	4
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitlus	-	-	-	-	6
Mittetulundusühingud (MTÜ)						
85522	Tantsukoolide tegevus	36
90010	Lavakunst	239
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	272
90021	Lavakunsti abitegevused	10
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitlus	18
Füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE)						
85522	Tantsukoolide tegevus	7	7	23	25	23
90010	Lavakunst	11	9	86	727	716
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	-	-	73	89	83
90021	Lavakunsti abitegevused	-	2	22	33	33
KOKKU		1 536

Allikas: Äriregister, Statistikaamet, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Professionaalseid balletitruppe on Eestis kaks: Rahvusooper Estonias 56-liikmeline, kellele lisandub veel 14 balletti juhtivat ja korraldavalt töötajat, ja Teater Vanemuises 35-liikmeline, kellele lisandub 6 repetiitorit. Kokku on kahes teatris 92 tantsijat ning 20 balleti lavastamisega otseselt seotud töötajat. See klassikalise tantsuga otseselt seotud töötajate arv (112) sisaldub juba teatrite koosseisulises töötajate arvus. Eesti Kutseliste Tantsijate Loomeliidul, kes ühendab põhiliselt klassikalise tantsu viljelejaid, on liikmeid 156.

Tabel 6.6. Koosseisuliste töötajate arv Eesti teatrites aastatel 2007–2011*

	2007	2008	2009	2010	2011
Teatrite arv	22	26	28	29	29
Töötajate arv (koosseisulised)	1 767	1850	1550	1542	1800

* Andmed on riigilt tegevustoetust saavate teatrite koosseisuliste töötajate kohta.

Allikas: Kultuuriministeerium, SA Eesti Teatri Agentuur

Kaasaegse tantsuga tegelejaid ühendab Eesti Tantsukunstnike Liit, kelle liikmete arvuks on 58. Tantsuteatrite kodulehekülgede andmetel lisandub Eesti Tantsukunstnike Liidu liikmetele veel 4 kaasaegse tantsu viljelejat. Seega kaasaegse tantsuga tegelejaid, kelle jaoks on looming põhitegevuseks, on Eestis vähemalt 62. Õpetajatena on tantsijad tegevad veel arvukates tantsustuudiotēs, -ringides, seltsides ja klubides. Äriregistri ja EMTA andmetel võiks tantsukoolidest lisanduda ligi 60 inimest. Tantsulavastuste lavastamisega on seotud vähemalt 30 ettevõtet (OÜ-d ja MTÜ-d). Kokku töötab Eestis kaasaegse tantsu valdkonnas ligi 150 inimest.

6.1.3. Turu maht

Etenduskunstide turu suurust on raske hinnata. Olemasolev statistika ei hõlma kaugeltki kõiki tegutsevaid etendusasutusi, vabakutseliste loomeinimeste kohta puuduvad statistikas üldsed andmed.

Statistikasse hõlmatud teatrite lavastuste, etenduste ja vaatajate arvud, tulud ja kulud on toodud tabelis 6.7 ning joonisel 6.5. Joonised 6.6 ning 6.7 näitavad teatrite kulude ja tulude jaotust 2011. aastal. Tabel 6.11 annab ülevaate teatrite lõikes 2011. aasta kogutuludest ning omatuludest.

Lavastuste ja etenduste arv

Turu mahu ja pakkumise ühe näitajana võib käsitleda lavastuste ja etenduste arvu teatrites. Eesti Teatri Agentuuri andmeil andsid Eesti etendusasutused 2011. aastal kokku 5 012 etendust (tabel 6.8 ja joonised 6.2 ning 6.3), millest Eestis anti 4 883 etendust. Riiklikud teatrid andsid kokku 3 417, millest külalisetendusi oli 57, ning erateatrid 1 595 etendust, millest külalisetendusi oli 72. Eesti teatrite poolt antav etenduste arv kasvas 2011. aastal 2007. aastaga võrreldes 5%. 2011. aastal anti 3 527 sõnaetendust, mis oli 70,4% etenduste koguarvust. 2007. aastaga võrreldes suurenes sõnaliste etenduste arv 3,4%. Muusikalavastusi etendati 434 korral, mis oli 8,7% etenduste koguarvust.

Tabel 6.7. Statistikas osalenud Eesti etendusasutuste tegevuse põhinäitajad 2011. aastal

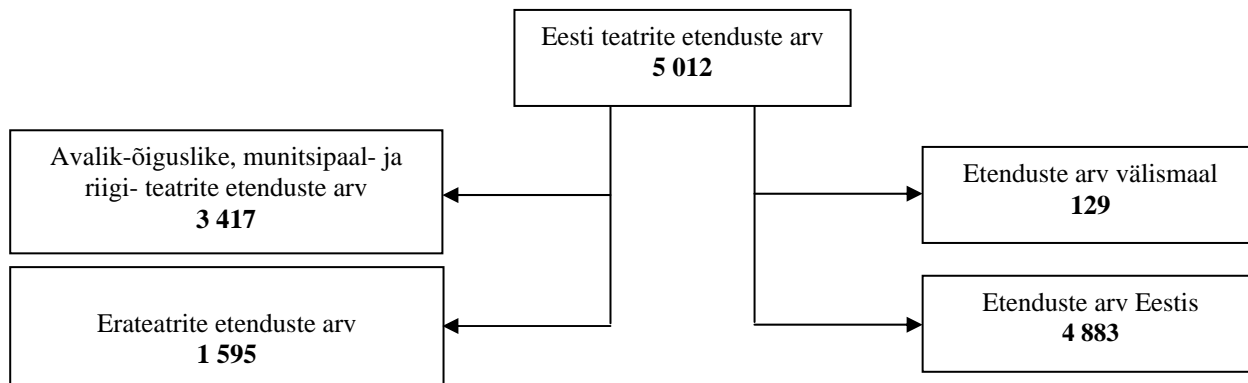
	Teatrite arv	Etenduste arv		Vaatajate arv	Tulud (tuh €)			Kulud (tuh €)	Puhaskasum/kahjum (tuh €)		
		Kokku	sh uuslavastused		Kokku*	Riigieelarvest	Oma-valitsustelt			Piletitulu oma-etendustelt	
A. ETENDUSASUTUSED, KES SAID 2011. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST											
1. Avalik-õiguslikud etendusasutused	1	264	32	11	135 420	10 269,4	7 097,9	4,0	1 464,9	10 945,0	-675,6
2. Riigietendusasutused	4	1 340	108	43	357 156	12 169,0	7 330,8	21,0	3 063,5	12 570,1	-401,1
3. Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	4	1 286	120	43	270 218	9 092,3	5 939,0	33,7	2 097,6	9 017,0	+75,3
4. Munitsipaal-etendusasutused	3	527	41	18	71 020	2 526,8	967,5	630,0	755,7	2 521,3	+5,5
5. Eraetendusasutused	17	1 324	140	64	129 633	3 417,2	1 615,7	438,3	801,7	3 450,7	-33,5
<i>Kokku</i>	29	4 741	441	179	932 954	37 474,3	22 950,8	1 127,1	8 183,4	38 504,1	-1 029,4
B. ETENDUSASUTUSED, KES 2011. AASTAL RIIGIPOOLSET TEGEVUSTOETUST EI SAANUD											
1. Eraetendusasutused	5	271	24	12	44 858						
KOKKU 2011	34	5 012	465	191	1 008 305	37 474,3	22 950,8	1 127,1	8 183,4	38 504,1	-1 029,4
KOKKU 2010	29	4 593	417	174	899 900	38 756,4	26 199,1	893,7	7 270,5	35 761,1	2 995,2
KOKKU 2009	28	4 731	401	154	873 802	35 857,2	23 440,2	1 241,1	6 768,8	34 846,7	1 010,5
KOKKU 2008	26	4 635	400	157	983 145	42 528,9	26 118,9	2 856,0	8 085,8	41 316,2	1 212,6
KOKKU 2007	28	4 765	414	164	1 022 076	37 333,9	23 139,1	1 760,5	7 196,9	37 379,8	-45,9

* Tulud kokku sisaldab tabelis toodud tuluallikatele lisaks veel etendus-tegevusega otseselt mitte seotud tulusid, toetusi välismaalt ja EL-i struktuurifondidest, piletitulu külalisesinejatel ja muudelt omaitrustelt.

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Vaadeldaval perioodil kahanes muusikaetenduste arv 8%. Tantsuetendusi toimus kokku 371, mis oli 7,4% etenduste koguarvust ja 11% enam kui 2007. aastal. 2011. aastal oli 10,8% kõigist etendustest nukulavastused. 2007. aastaga võrreldes anti neid viiendiku jagu rohkem (20,2%).

Joonis 6.2. Statistikas osalenud Eesti teatrite etenduste arvu jagunemine 2011. aastal

Allikas: EKI koostatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmetel

Suvel jätkub hooaeg suvelavastustega ja külalisetendustega väljapool oma teatrimaja või lava. 2011. aasta suvehooajal andsid 22 teatrit kokku 579 suvelavastuse etendust, mis oli 11,6% kogu aasta etendustest (tabel 6.9). Valdav osa suvelavastusi lavastati teatrimajadest väljaspool, milleks oli leitud enam kui 20 erinevat paika üle Eesti (Toomkiriku varemed Tartus, Kurgja talumuuseum, Alatskivi loss, Jäneda pullitall, Tahkuna tuletorn, Meleski klaasivabrik, Rakvere pangamaja, Laitse Graniitvilla, Vabaduse väljak, vanalinn ja Hobuveski Tallinnas, Tõstamaa mõis, Viinistu Kunstimuuseumi katlamaja, Noblessneri valukoda jt.) 81% suvelavastuste etendustest moodustasid sõnalavastused.

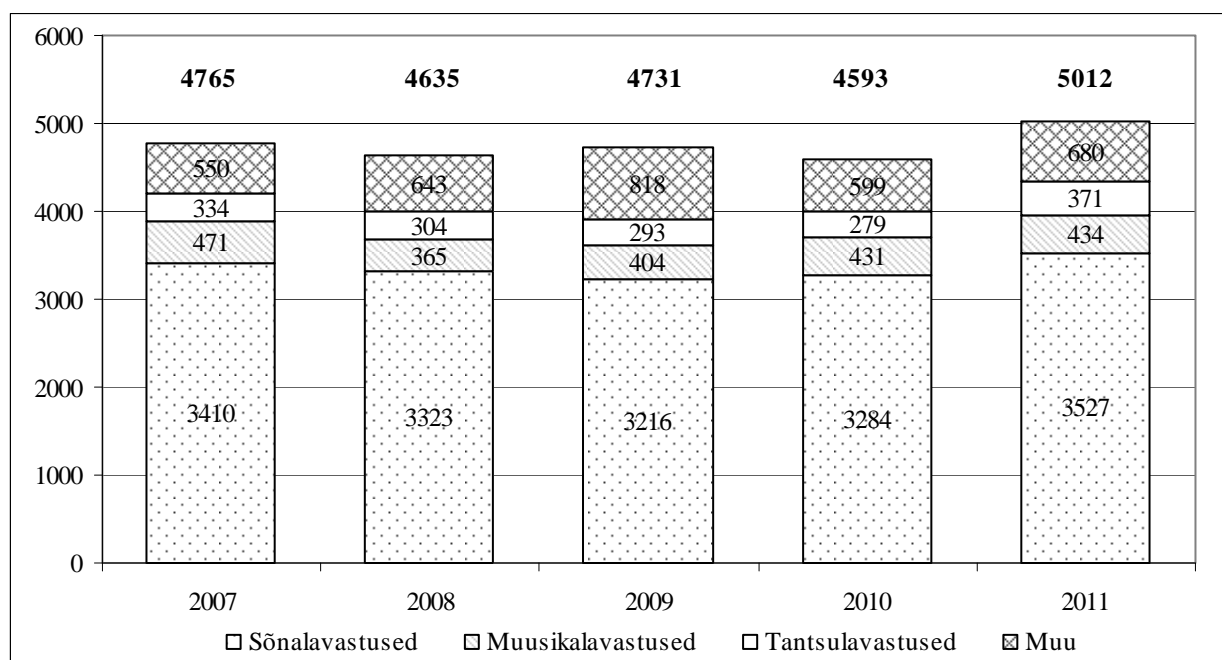
Tabel 6.8. Statistikas osalenud teatrite etenduste arv liigiti 2011. aastal

	Sõna- etendused	Muusika- etendused	Tantsu- etendused	Nuku- etendused*	Muud	KOKKU
Avalik-õiguslikud etendusasutused	-	178	86	-	-	264
Riigietendusasutused	698	192	77	360	13	1 340
Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	1 264	8	4	-	10	1 286
Munitsipaaletendusasutused	499	-	8	4	16	527
Eraetendusasutused	1 066	56	196	177	100	1 595
KOKKU 2011	3 527	434	371	541	139	5 012
KOKKU 2010	3 284	431	279	552	47	4 593
KOKKU 2009	3 216	404	293	763	55	4 731
KOKKU 2008	3 323	365	304	558	85	4 635
KOKKU 2007	3 410	471	334	450	100	4 765

* Nukuetendused koos objektiteatri lavastustega

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur, SA

Joonis 6.3. Etenduste arv Eesti teatrites aastatel 2007-2011

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Tabel 6.9. Statistikas osalenud teatrite suvelavastuste etenduste arv liigiti 2011. aastal

	Sõna- lavastus	Muusika- lavastus	Tantsu- lavastus	Tsirkus	Muu	KOKKU
Riigietendusasutused	64	5	-	-	-	69
Sihtasutusena tegutsevad etendus- asutused	105	-	-	-	10	115
Munitsipaalasutused	39	-	-	-	15	54
Eraetendusasutused	259	28	45	5	4	341
KOKKU 2011	467	33	45	5	29	579
KOKKU 2010	215	13	-	-	25	253
KOKKU 2009	345	20	3	-	15	383
KOKKU 2008	284	34	9	10	19	356
KOKKU 2007	253	36	-	-	19	308

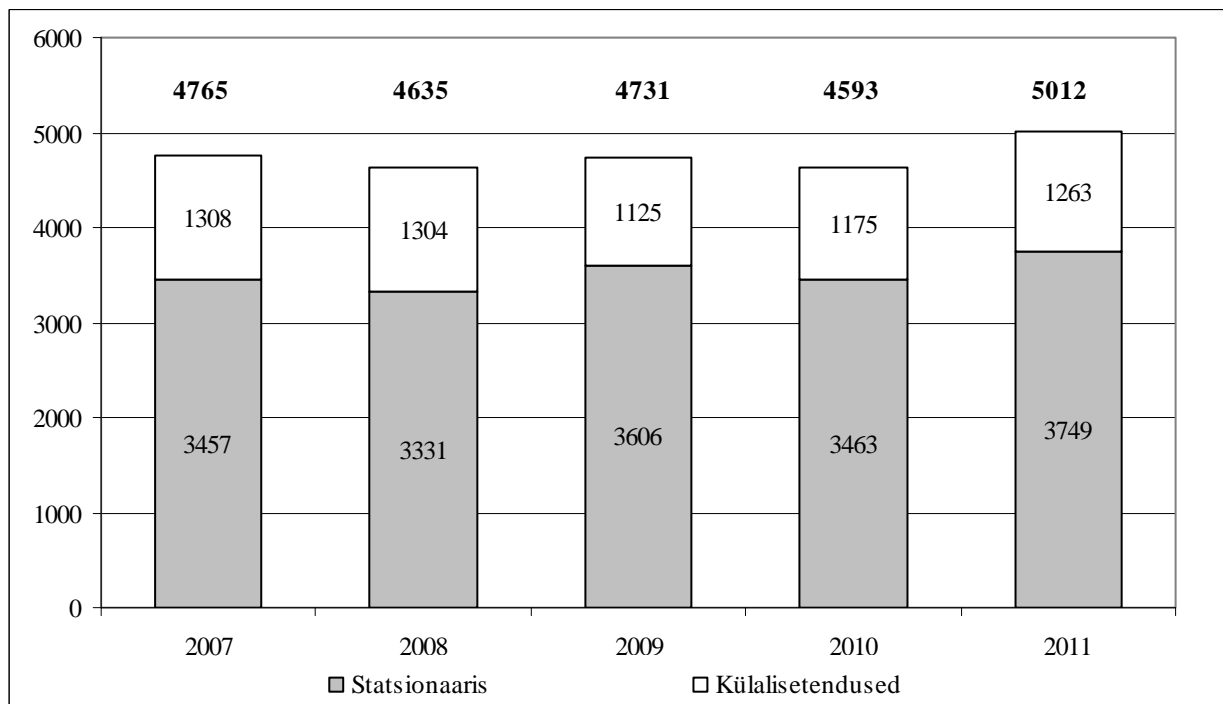
Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Suvelavastuste etenduste arv suurenes 2011. aastal 2007. aastaga võrreldes 63%, kuid vaatajate arv kasvas samal ajal vaid 4,3%. Kui 2007. aastal oli igal suvelavastuse etendusel keskmiselt 290 vaatajat, siis 2011. aastal jagus igale etendusele keskmiselt 186 vaatajat.

Etenduste arv oli 2011. aastal 5012, millest külalisetendustena väljaspool statsionaari anti 1263 etendust (joonis 6.4). Külalisetenduste osakaal, mis iseloomustab pakkumise jaotumist regiooniti, moodustas kogu etenduste arvust 2011. aastal 25,2%. 2007. aastaga võrreldes kasvas etenduste arv 247 võrra (5,2%), ent külalisetendusi anti 2011. aastal 45 võrra vähem kui 2007. aastal. 2011.

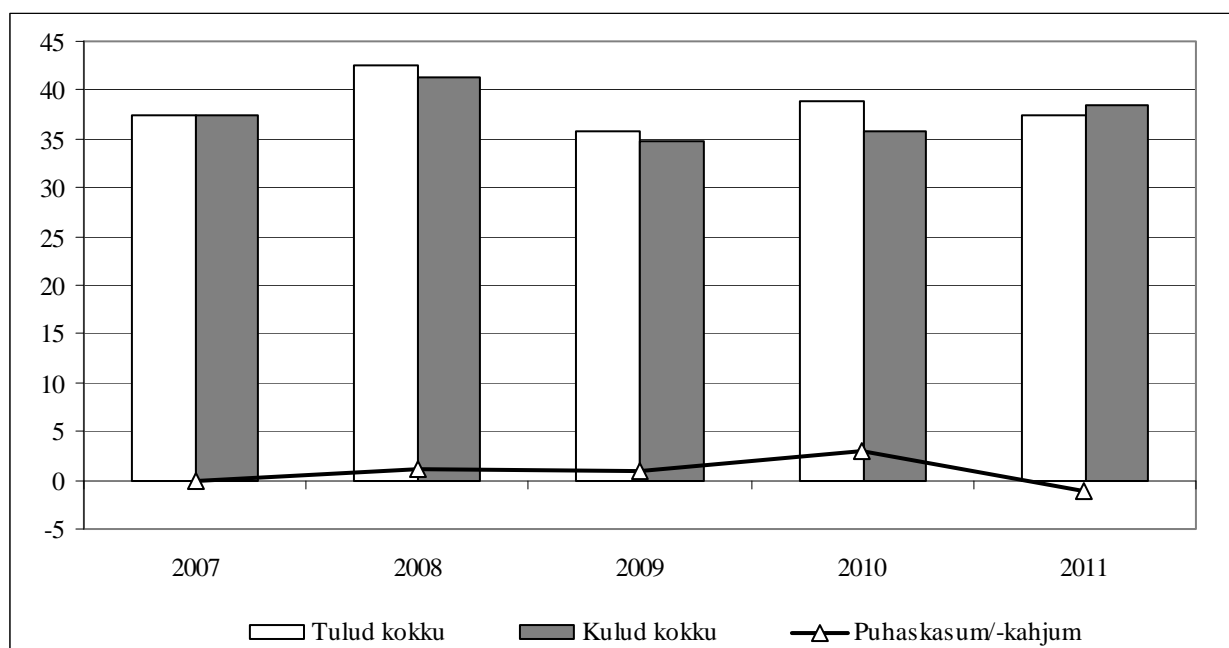
aastal anti kogu etenduste arvust 31% eraetendusasutuste poolt, samas kogu külalisetenduste arvust 60% andsid eraetendusasutused. Eraetendusasutuste nii suure osakaalu üheks põhjuseks on olukord, kus osadel teatritel statsionaar puudub.

Joonis 6.4. Teatrite etenduste arv aastatel 2007-2011

Allikas: SA Eesti teatri Agentuur

Joonis 6.5. Etendusasutuste tulud ja kulud aastatel 2007-2011 (mln €)

Allikas: SA Eesti teatri Agentuur

Tabel 6.10. Omatulu statistikas osalenud etendusasutustes aastatel 2007–20011 (tuh €)

Etendusasutused	Etendusgevusega otseselt seotud tulud						Etendusgevusega otseselt mitte seotud tulud				KOKKU	Osakaal kogutulust, %	
	Oma-etendus		Piletitulud		Muud oma-üritused	Muud tulud	Kokku	Renditulu	Kohvikutulu	Muud tulud			Kokku
	Külastajad	esinejad	Külastajad	esinejad									
1. Avalik-õiguslikud etendusasutused	2011	1 464,9	101,4	144,8	313,8	2 024,9	221,9	567,1	184,9	973,9	2 998,8	29,2	
	2007	1 122,2	-	78,1	603,0	1 803,3	244,7	473,4	161,6	879,8	2 683,1	27,0	
	Kasv, %	30,5		85,4	-48,0	12,3	-9,3	19,8	14,4	10,7	11,8		
2. Riigietendusasutused	2011	3 063,5	55,4	95,1	373,1	3 587,3	273,8	321,2	137,6	732,7	4 319,9	35,5	
	2007	2 178,1	-	370,9	294,3	2 843,3	253,6	415,3	510,7	1 179,7	4 023,0	32,5	
	Kasv, %	40,7		-74,4	26,8	26,2	8,0	-22,7	-73,1	-37,9	7,4		
3. Sihtasutused	2011	2 097,6	17,6	3,6	239,2	2 358,0	177,8	187,8	267,9	633,4	2 991,4	32,9	
	2007	1 980,5	9,4	8,1	363,8	2 361,8	146,1	315,4	185,9	647,4	3 009,2	34,2	
	Kasv, %	5,9		-55,6	-34,2	-0,2	21,7	-40,5	44,1	-2,2	-0,6		
4. Munitsipaal- etendusasutused	2011	755,7	-	-	61,7	817,4	33,3	-	58,6	91,8	909,3	36,0	
	2007	679,1	-	6,8	36,0	721,9	58,5	-	58,0	116,5	838,4	27,8	
	Kasv, %	11,3			71,4	13,2	-43,1		1,0	-21,2	8,5		
5. Eraetendusasutused	2011	801,7	30,5	5,6	116,7	954,5	30,7	3,5	101,7	135,9	1 090,4	31,9	
	2007	1 237,0	17,2	32,8	84,3	1 371,3	2,2	-	44,7	46,9	1 418,2	45,3	
	Kasv, %	-35,2		-82,9	38,4	-30,4	-		127,5	189,8	-23,1		
KOKKU	2011	8 183,4	204,9	249,2	1 104,5	9 742,1	737,4	1 079,6	750,7	2 567,8	12 309,8	32,8	
	2007	7 196,9	26,6	496,7	1 381,3	9 101,5	705,2	1 204,2	960,9	2 870,3	11 971,8	32,1	
	Kasv, %	13,7		-49,8	-20,0	7,0	4,6	-10,3	-21,9	-10,5	2,8	-	
	2010	7 270,7	85,7	244,7	1 155,0	8 756,3	753,7	1 011,8	609,6	2 375,2	11 131,4	28,7	
	2009	6 853,6	31,4	301,3	763,7	7 950,0	821,9	983,1	849,1	2 654,1	10 604,1	29,4	
	2008	8 086,1	66,3	460,7	1 345,1	9 958,1	678,5	1 235,2	1 065,4	2 979,1	12 937,2	31,7	

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

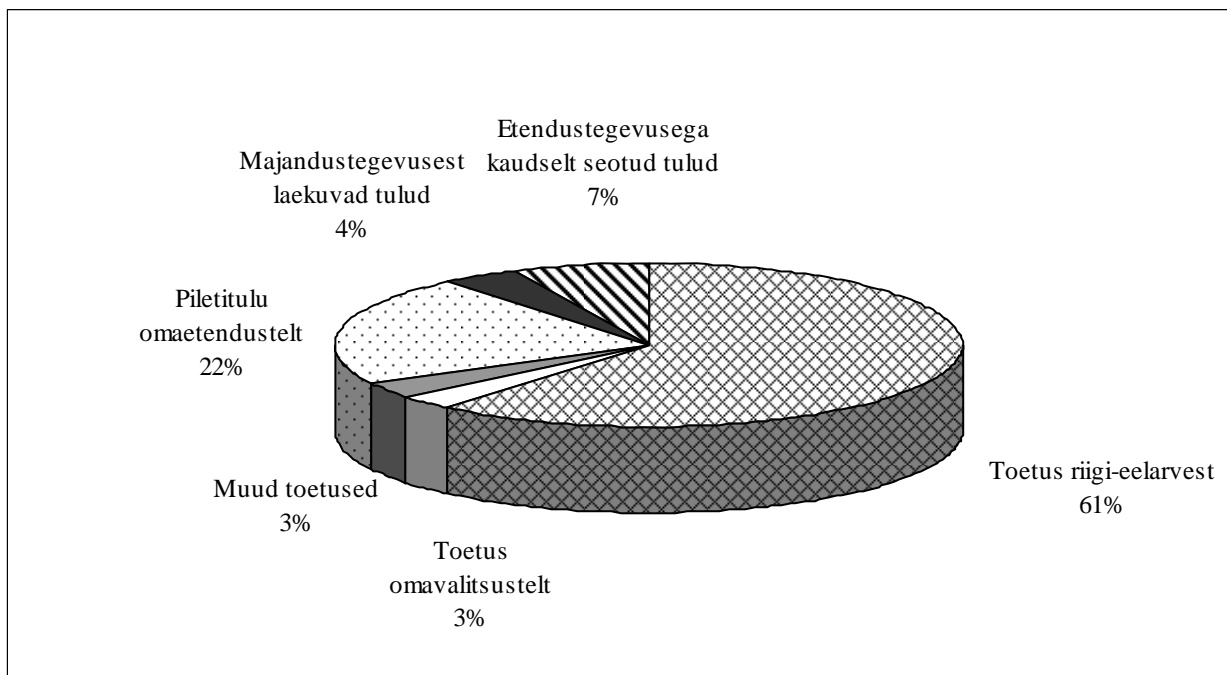
Etendusasutuste *omatulu* tekkeallikateks on

- etendustegevusega otseselt seotud majandustegevusest laekuvad tulud, milleks on:
 - piletitulu oma etendustelt (oma loomingulise tegevusega teenitud tulu);
 - piletitulu külalisesinejatelt (teiste esinejate loomingu vahendamise läbi laekunud piletitulu);
 - piletitulu muudelt omaüritustelt (etendusasutuste poolt korraldatud ballide, kontsertide, jm ürituste piletitulu);
 - muud tulud (reklaamitulu, tulu kavalehtede müügist, tulu festivalide korraldamisest, jm loomingu majandamisega seonduvalt saadud omatulu);
- etendustegevusega kaudselt seotud tulu:
 - renditulu (tulu ruumide rendist);
 - kohvikutulu;
 - muud tulud (tulu konverentside, vastuvõttude korraldamisest, tulu põhivara müügist, sihtfinantseerimise amortisatsioon, jm varem nimetatata tulu, mis on saadud väljaspool etendustegevust).

Etendusasutuste omatulud on pidevalt kasvanud. Eesti Teatri Agentuuri andmetel ulatus omatulu 2011. aastal 12 309,8 tuhande euroni. 2007. aastaga võrreldes suurenes omatulu 337,6 tuhat eurot ehk 2,8% (tabel 6.10). Omatulu osakaal aasta kogutulust ei ole aastatega oluliselt muutunud, see kõigub 32–33% juures. Tuleb märkida, et eraetendusasutuste kogutulu on 2011. aastal võrreldes 2007. aastaga kasvanud 9,2%, ent samal ajal on omatulu vähenenud 23%. Eraetendusasutuste omatulu vähenes suuresti piletitulu vähenemise arvel.

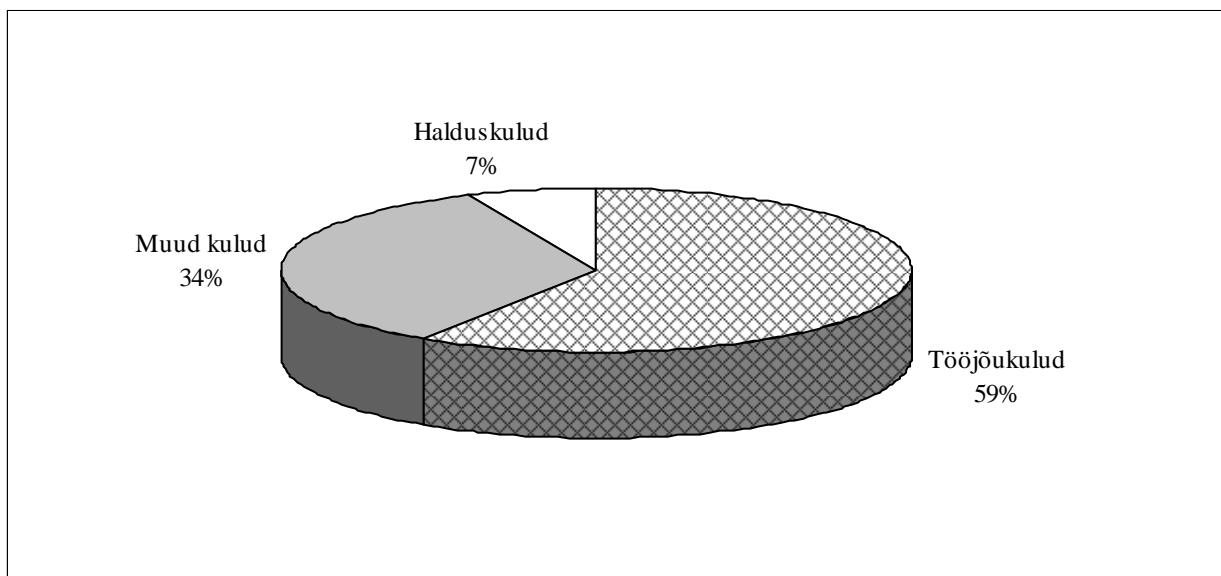
2011. aastal kasvatas võrreldes 2007. aastaga teatrite omatulu enim piletitulu, mis suurenes vaadeldaval perioodil 12% (keskmise pileti hind tõusis sel perioodil 10%) ning renditulu, mis kasvas 5%. Teatrite omatulust on piletitulu andnud läbi aastate 65-70%. Seejuures omaetenduste piletitulu osakaal kogu omatulust oli 60-65%. Piletitulu külalisesinejatelt on omatulus marginaalne kõikides olenevalt aastast 0,2-0,7% juures. Erandiks oli vaid 2011. aasta, mil külalisesinejate piletitulu osakaal tõusis 1,7%-ni kogu omatulust. See oli aasta, mil Tallinn kandis Euroopa kultuuripealinna tiitlit ja mille raames oli intensiivsem ka teatrite tegevus.

Joonis 6.6. Teatrite tulude jaotus 2011. aastal

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Joonis 6.7. Teatrite kulude jaotus 2011. aastal

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Tabel 6.11 Teatrite kogutulu ja omatulu 2011. aastal

	Kogutulu (tuh €)	Omatulu (tuh €)	Omatulu osakaal kogutulust, %
Estonia	10 269,4	2 998,8	29,2
Vanemuine	6 676,1	2 244,6	33,6
Eesti Draamateater	3 629,7	1 280,6	35,3
Tallinna Linnateater	2 215,6	834,8	37,7
Endla	2 181,6	855,3	39,2
Rakvere Teater	2 019,6	733,6	36,3
Vene Teater	2 016,6	482,3	23,9
Nuku- ja Noorsooteater	1 683,0	614,2	36,5
NO99	1 628,4	605,9	37,2
Ugala	1 426,4	494,9	34,7
Von Krahli Teater	650,0	174,9	26,9
VAT Teater	472,2	103,8	22,0
Nargen Opera	438,8	118,3	27,0
R.A.A.A.M.	258,8	110,0	42,5
Kanuti Gildi Saal	257,0	41,2	16,0
Vana Baskini Teater	254,6	121,1	47,6
Kuressaare Linnateater	223,5	62,9	28,2
Theatrum	217,6	52,2	24,0
Eesti Teatri Festival	213,2	79,5	37,3
Emajõe Suveteater	196,4	115,8	58,9
Tartu Uus Teater	115,9	84,3	72,7
Ilmarine	106,1	19,4	18,3
Võru Linnateater	87,7	11,5	13,2
Sõltumatu Tantsu Ühendus	86,0	11,5	13,3
Tuuleveski	65,5	31,9	48,8
Varius	32,0	11,7	36,6
Polygonteater	20,4	6,9	33,9
Loomine	19,2	2,2	11,3
Miksteater	13,4	5,6	42,0
KOKKU	37 474,7	12 309,8	32,8

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

2011. aastal oli lisaks statistikas osalevatele etendusasutustele Äriregistri andmetel teatrikunsti (EMTAK 90010), teatri- ja tantsuetenduste lavastamise ja esitamisega (EMTAK 90011) seotud 88 tulu mitte taotlevat ühingut ja 71 osäühingut ning 799 FIE-t. Nende müügi- ja ettevõtlustulu oli 2011. aastal 11,1 miljonit eurot. Kunstialase loometegevuse (EMTAK 90031) all oli Äriregistris kirjas 21 etenduskunstiga seonduvat äriühingut, kelle müügitulu oli kokku 0,3 miljonit eurot. Lavakunsti abitegevusega (EMTAK 90021) oli seotud 20 äriühingut, 14 tulu mitte taotle-

vat ühingat ning 33 FIE-t, kellede müügitulu oli 2011. aastal 1,9 miljonit eurot. Teatri-, kontserdi- ja muude hoonete käitlemisega (EMTAK 90041) tegelejateks oli registreeritud 13 äriühingut ja 22 tulu mitte taotlevat ühingat müügituluga 0,9 miljonit eurot (tabel 6.12, 6.13, 6.14 ja 6.15).

Etendusasutustele lisaks võib loomemajanduse osana vaadelda tantsukoolide ja -õpetajate tegevust. Äriregistri andmebaasis ei ole võimalik eristada tantsukoole, mis tegelevad peotantsu õpetusega kui võistlusspordiga, kuna valdavalt on koolide õppetegevusele lisatud tantsuetenduste esitamine. Äriregistri andmetel oli registreeritud tantsu õpetamisega ja esitamisega seotud ettevõtteid (EMTAK 85522) kokku 32, kes kõik tegutsesid mittetulundusühingutena ning kelle tulu ettevõtlusest oli 0,6 miljonit eurot. Valdkonnas tegutseb 24 füüsilisest isikut ettevõtjat, kelle ettevõtlustulu oli 2011. aastal 0,1 miljonit eurot.

Kokku ulatub 2011. aastal etenduskunstide turu maht rahalises väljenduses minimaalselt ca **52,5 miljoni euroni**.

Tabel 6.12. Äriettevõtete müügitulu etenduskunstide valdkonnas 2007.–2011. aastal (tuh €)

EMTAK 2008 kood	Tegevusala	2007	2008	2009	2010	2011
85522	Tantsukoolide tegevus	137,9	165,1	216,1	99,9	-
90010	Lavakunst	398,5	400,2	310,0	222,9	155,3
90011	Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine, esitamine	1 497,4	3 184,8	3 947,7	3 975,5	2 807,8
90021	Lavakunsti abitegevused	319,0	2 568,4	2 817,1	2 624,4	1 399,9
90031	Kunstialane loometegevus	36,3				274,5
90041	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	...				665,2
KOKKU		2 389,1	6 318,5	7 290,9	6 922,7	5 302,7

Allikas: Äriregister, EKI arvutused

Tabel 6.13. Etenduskunstidega seonduvad mittetulundusühingud ja sihtasutused 2011. aastal

EMTAK 2008 kood		Tulu ettevõtlusest (tuh €)
85522	Tantsukoolide tegevus	591,8
90010	Lavakunst	2 016,2
90011	Teatrietenduste lavastamine, esitamine	1 943,0
90021	Lavakunsti abitegevused	378,1
90031	Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus	263,2
KOKKU LAVAKUNSTIGA SEONDUV		5 192,3

Allikas: Äriregister

Tabel 6.14. Suuremad lavakunstiga seotud äriühingud ja tantsukollektiivid 2011. aastal

Äriühing	Müügitulu (tuh €)
Lavakunst (EMTAK-i kood 90010)*	155,3
1. OÜ Kriss Garden	31,7
2. OÜ Oma teater	22,0
3. OÜ Funny Business	17,2
4. OÜ Kiki	16,0
5. OÜ Olematu	15,9
Teatrietenduste lavastamine, esitamine (EMTAK-i kood 90011)*	1 463,7
1. OÜ Leifi Rahvusvahelise Meelelahutuse	205,5
2. OÜ Teater	238,5
3. OÜ Astraad	164,7
4. OÜ JR ja pojad	68,4
5. OÜ Komöödiateater	68,0
Lavakunsti abitegevused (EMTAK-i kood 90021)*	1 399,9
1. OÜ Stagecraft	605,0
2. OÜ Show agency	283,0
3. OÜ Formstar	108,2
4. OÜ Kujunduskuur	98,8
5. OÜ Mukk Service	89,7
Kunstialane loometegevus (EMTAK-i kood 90031)*	274,5
1. OÜ Varm Studio	60,8
2. OÜ Reimerlo	32,3
3. OÜ Vaala Aju	24,1
4. OÜ Tsaar	14,7
5. OÜ Mylander	13,0
Teatri-, kontserdi- jms hoonete käitus (EMTAK-i kood 90041)*	665,2
1. OÜ Worex Media Group	435,1
2. OÜ Live Agency Group	157,3
3. OÜ Recordest	13,9
4. OÜ Pisikesed Tuvid	11,7
5. OÜ Baltic EA	11,3
Tantsukollektiivide tegevus (EMTAK-i kood 90011)*	1 344,1
1. OÜ Dance Factory	804,7
2. OÜ Eraetendusagentuur Hansa-Entertainment	233,5
3. OÜ Tantsutarve	198,1
4. OÜ Lancy	32,2
5. OÜ Eraetenduseagentuur Galaxy	22,4
KOKKU LAVAKUNSTIGA SEONDUV	5 302,7

* Äriregistri andmetel kogu grupi müügitulu.

Allikas: Äriregister

Tabel 6.15. Etenduskunstidega seonduvad FIE-d 2011. aastal

EMTAK 2008		Tulu ettevõtlusest (tuh €)
85522	Tantsukoolide tegevus	135,4
90010	Lavakunst	3 837,6
90011	Teatrietenduste lavastamine, esitamine	362,9
90021	Lavakunsti abitegevused	166,3
KOKKU LAVAKUNSTIGA SEONDUV		4 502,2

Allikas: Äriregister

6.1.4. Väliskaubandus

Eesti etenduskunst välisriikides

Etenduskunstide valdkonnas on võimalik eksportida Eesti autorite poolt kirjutatud algupäraseid näidendeid, etenduskunstnike loovtööd ja lavastusi.

Eesti Teatri Agentuuri andmetel andsid 2011. aastal 20 teatrit etendusi 15 välisriigis. Eksporditi 55 erinevat lavastust, mida etendati 129 korral 36 000 vaatajale (tabel 6.16). Kõige rohkem etendusi andis välismaal Von Krahli Teater, kes viis oma kunsti 4 välisriiki ning andis seal 5 erineva lavastusega 23 etendust ligi 4000 vaatajale ning Teater NO99, kes andis 2 riigis 2 lavastusega 20 etendust, mis pälvisid 9253 vaataja huvi. Teater NO99 kogus piiri taga ka kõige suurema vaatajaskonna.

Kõige enam anti külalissetendusi Soomes, kus teatrid viibisid aasta jooksul 12 korral ning andsid 8 lavastusega 37 etendust, ning Saksamaal, kus viibiti 8 korral ja anti 7 lavastusega 23 etendust. Venemaal ja Lätis viibisid teatrid kummaski riigis aasta jooksul 12 korral ning andsid nii Lätis kui ka Venemaal 12 lavastusega 13 etendust.

Tabel 6.16. Eesti lavastuste eksport aastatel 2007–2011

	2007	2008	2009	2010	2011
Välisriikides etendusi andnud teatrite arv	14	13	17	17	20
Aasta jooksul külastatud riikide arv	17	20	19	27	15
Eksporditud lavastuste arv	36	36	37	43	55
Välisriikides antud etenduste arv	111	115	91	100	129
Etendusi vaadanute arv	27 142	16 985	15 430	24 030	36 003

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Lavastuste lavakujunduse ja trupi transpordikulud, meeskonna majutuskulud ning sõnalavastuste puhul lisaks veel tõlke kulud muudavad lavastuste ekspordi väga kulukaks. Valdavalt osaletakse

lavastustega festivalidel, kus piletitulu jääb reeglina korraldajale ning etendusasutusele korvatakse külalissetenduse andmisega seotud kulud. Seega lavastuste eksporditulu kohta statistika puudub, kuid tuginedes asjatundjate hinnangule võib lavastuste ekspordist saadav müügitulu olla ligi **100 000 €** aastas.

Etenduskunstide ekspordina on käsitletav ka Eesti näitlejate, tantsijate ja lauljate osalemine teiste riikide lavastustes ning lavastajate, koreograafide, lava-, kostüümi- ja valguskujundajate töö välismaal – see on etenduskunstnike loovtöö eksport, mille aasta keskmine müügitulu ekspertide hinnangul võib olla kuni **7500€**

Kolmandaks väljaveo artikliks etenduskunstide valdkonnas on Eesti autorite näidendite eksport. Senistele kogemustele tuginedes on siit saadav müügitulu keskmiselt **12 000 €** aastas. Seega on etenduskunstide eksporditulu hinnanguliselt ligikaudu 120 000 € aastas.

Ekspordi tõhustamiseks avas Eesti Teatri Agentuur inglisekeelse ekspordiportaali draamamaa.ee, mis on suunatud eelkõige etenduskunstide valdkonna professionaalidele välisriikides. 2012. aasta seisuga sisaldas portaal andmeid 53 näitleja, 10 tantsukunstniku, 10 lavastaja ja 10 valgus-, lava- ja helikujundaja kohta, tutvustatakse 57 lavastust, 34 näidendit ning 21 autorit.

Välisriikide etenduskunst Eestis

Etenduskunstide impordi kohta 2011. aastat puudutavad andmed puuduvad. Eesti Teatri Agentuuri andmetel esines 2010. aastal Eestis 61 külalisteatrit 27 riigist. Külalised tõid kaasa 75 lavastust, mida mängiti 158 korral 30 038 vaatajale (tabel 6.17). Kõige sagedasemad külalised Eesti teatrilaval on Venemaa ja Soome teatrid. Venemaa teatrid tõid Eestisse 22 lavastust, mida mängiti 41 korral. 6 lavastust tõid Eestisse Soome teatrid ning andsid 12 etendust. Suur osa külalislavastusi toodi 2010. aastal Eestisse teatريفestivalide raames. Üldine majanduslangus Euroopas on muutnud aga lavastuste toomise Eestisse oluliselt raskemaks.

Tabel 6.17. Etenduskunstide import aastatel 2007–2010

	2007	2008	2009	2010
Etendusi andnud välisriikide teatrite arv	58	60	54	61
Imporditud lavastuste arv	63	65	59	75
Etenduste arv	106	127	85	158
Etendusi vaadanute arv	16 790	16 134	13 409	30 038

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Vene teatrite lavastuste Eestisse toomisel on olulise tähtsusega teatريفestival “Kuldne Mask” Eestis, mida finantseerib Venemaa ning mille raames näidatakse Venemaa teatrite lavastusi.

Impordina võib käsitleda Eesti teatrites töötavaid välislavastajaid, kunstnikke, koreograafe ja tantsijaid. Nende panus kajastub teatrite üldistes majandusnäitajates. Etenduskunstide impordi iseloomustavat statistikat kogutud ei ole.

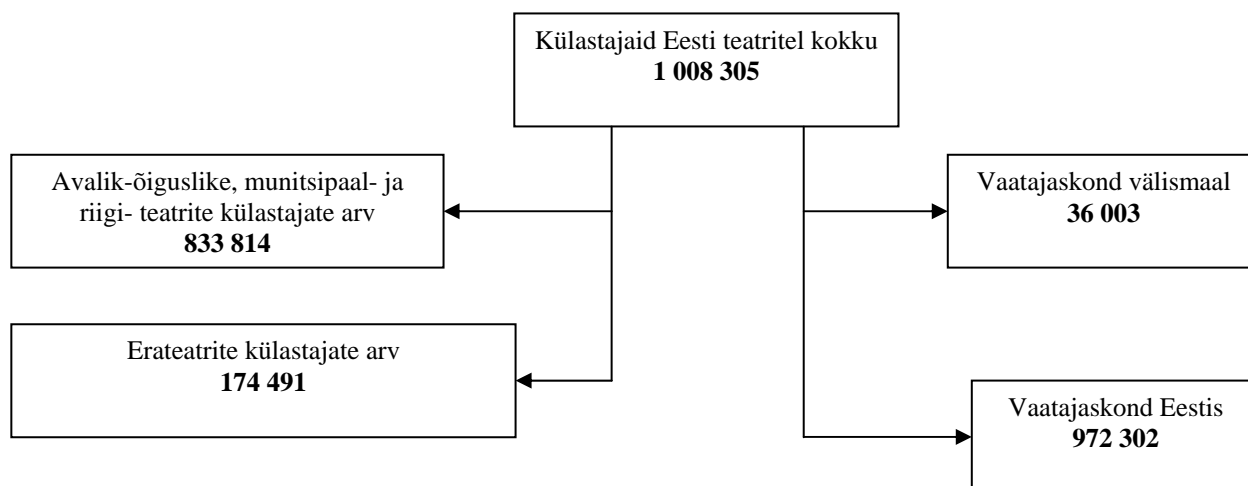
6.2. NÕUDLUS

6.6. Siseturu tarbimismaht ja klientuur

Etenduskunstide valdkonnas peegeldab nõudlust teatrikülastuste arv. Eesti Teatri Agentuuri andmetel kogusid Eesti teatrite etendused 2011. aastal 1 mln külastust (koos külalisetenduste publikuga välismaal; joonis 6.8 ja tabel 6.18). Avalik-õigusliku teatri etendused kogusid kokku 135 420 külastust. Riigiteatrite etenduste külastuste arv oli 357 156, sihtasutustena tegutsevate teatrite etendused kogusid 270 218, munitsipaalteatrite etendused 71 020 ning erateatrite etendused kogusid 174 491 külastust. Eesti etendusasutused kogusid välismaal külalisetendusi andes 36 003 külastust. Eesti etendusasutuste külastajate arv Eestis oli 972 302 (joonis 6.9). Teatrikülastuste arv Eestis, mis 2007. aastal oli 994 934, langes majanduslangusest tulenevalt järgneva kahe aasta jooksul järsult. 2009. aastal oli teatrikülastusi 858 372, mis oli 13,7% vähem kui 2007. aastal. Majandusolukorra paranedes kasvas taas teatrite külastatavus. 2011. aastal tõusis külastatavus Eestis uuesti pea 1 miljonini, ent jäi siiski veel 2,3% väiksemaks 2007. aasta külastatavusest. Teatripileti keskmine maksumus on vaadeldaval perioodil tõusnud 10%.

Kolm teatrit kogusid 2011. aastal üle 100 000 külastuse. Kõige suurem vaatajaskond oli Tartu Vanemuisel (169 213 külastust, millest kodumaal oli 164 449 külastust), kellele järgnesid Rahvuskooper Estonia 135 420 (Eestis 128 215) külastusega ning Eesti Draamateater 103 883 (Eestis 103 759) külastusega. Arvestades 2011. aasta Eesti elanike arvu, mis oli aastakeskmisena 1 339 928 ja millest 5,8% moodustasid 0-4-aastased ning 7,9% vanemad kui 75-aastased elanikud, oli teatrikülastuste arv märkimisväärselt suur.

Joonis 6.8. Statistikas osalenud Eesti teatrite külastuste jagunemine 2011. aastal

Allikas: EKI koostatud SA Eesti Teatri Agentuuri andmetel

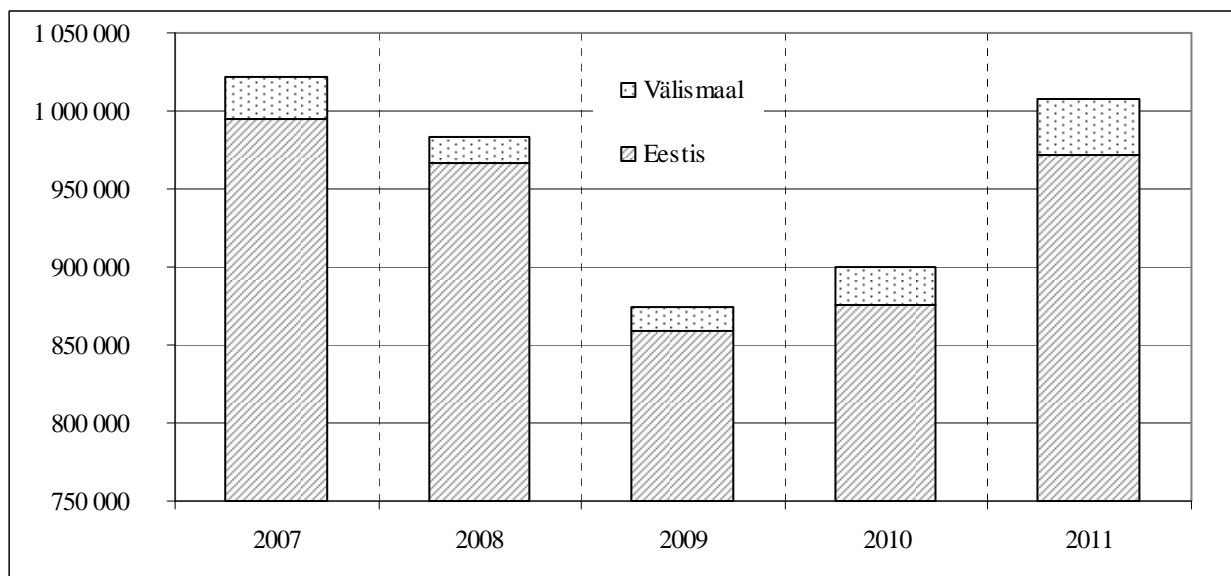
Tabel 6.18. Statistikas osalenud teatrite külastuste arv 2011. aastal (tuhandetes, koos vaatajaskonnaga välismaal)

	Sõna- etendused	Muusika- etendused	Tantsu- etendused	Nukueten- dused*	Muud	KOKKU	Osa- kaal,%
Avalik-õiguslikud eten- dusasutused	-	90,9	44,5	-	-	135,4	13,4
Riigietendusasutused	204,3	79,9	32,1	37,8	3,2	357,2	35,4
Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	267,2	2,2	0,3	-	0,4	270,2	26,8
Munitsipaaletendusasutu- sused	68,1	-	0,9	0,4	1,5	71,0	7,0
Eraetendusasutused	124,5	9,2	16,3	13,3	11,2	174,5	17,3
KOKKU 2011	664,1	182,3	94,1	51,5	16,3	1 008,3	100,0
Osakaal, %	65,9	18,1	9,3	5,1	1,6	100,0	
KOKKU 2010	569,7	201,4	68,7	42,0	18,1	899,9	
KOKKU 2009	582,4	160,2	66,0	50,0	15,2	873,8	
KOKKU 2008	656,3	180,4	75,9	53,2	17,3	983,1	
KOKKU 2007	657,3	159,1	74,5	95,1	36,1	1 022,1	

* Nukuetendused koos objektiteatri lavastustega

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur, SA

Joonis 6.9. Eesti etendusasutuste külastatavus aastatel 2007-2011 (külastust)

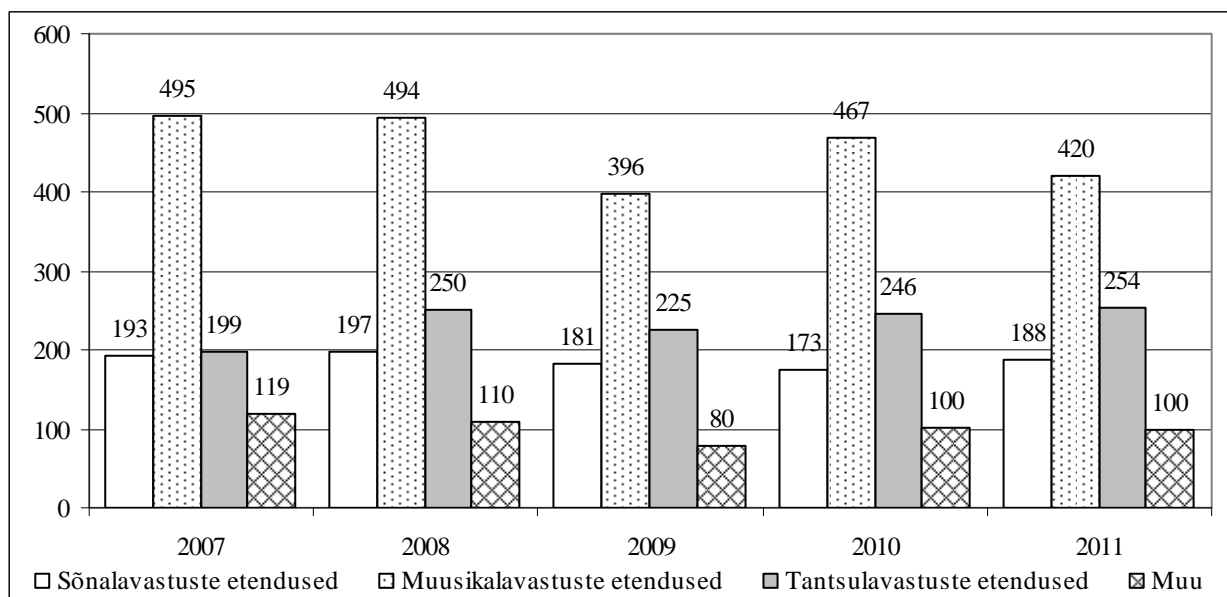

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Etenduste külastatavuse muutumist ajas lavastusliigiti peegeldab joonis 6.10. 2011. aastal kõigist teatrites antud etendustest 70% olid sõnalavastuste etendused, mis kogusid statsionaaris ja väljaspool statsionaari 664 118 külastust ehk 66% külastuste üldarvust. Kõige enam kogus sõnalavastustest külastusi draama – 424 571 (64% kõigist sõnalavastuse etenduste külastustest), ka

etendusi oli selles žanris kõige enam. Komöödiad kogusid 206 305 teatrikülastust (31% kogu sõnalavastuste etenduste külastustest). 2011. aastal vaatas tragikomöödia valdkonda kuuluvaid etendusi kokku 32 291 inimest. 2007. aastaga võrreldes on kolmandiku võrra suurenenud draama etenduste arv ning 45% kasvanud draama vaatajaskond. Komöödiaetendusi anti 2011. aastal 8% enam kui 2007. aastal, ent publikut jäi nendel etendustel 9% vähemaks. Siiski kõige paremini täitsid teatrisaale komöödiaetendused, kus saalis oli etendusel keskmiselt 233 inimest.

Joonis 6.10. Etenduste keskmine külastatavus lavastusliikide järgi 2007–2011 aastal (inimest)

Allikas: Statistikaamet

Muusikaetendused kogusid statsionaaris ja väljaspool seda kokku 182 271 teatrikülastust. 2007. aastaga võrreldes vähenes muusikaetenduste publik 22%, samal ajal vähenes muusikaetenduste arv 8%. Pea pool kõigist muusikaetendustest olid 2011. aastal muusikalietendused, mis kogusid kokku 89 333 külastuskorda (49% kõigist muusikaetenduste külastustest). Vaadeldaval perioodil suurenes muusikalietenduste külastatavus 2 korda, ent selles žanris antud etenduste arv suurenes samal ajal 2,5 korda. 2011. aastal jagus igale etendusele keskmiselt 416 inimest (2007. aastal 511).

2011. aastal külastati ooperit kokku 49 886 korda. Selle žanri külastatavus vähenes 2011. aastal 2007. aastaga võrreldes 27%. Samal ajal vähenes etenduste arv küll 4%, ent kui 2007. aastal oli igal ooperietendusel keskmiselt 528 külastajat, siis 2011. aastal oli see näitaja 399.

Muusikalavastuste seas väikseim oli operetietenduste arv, millest tulenevalt oli külastuste arv selles žanris väikseim. Ent 2011. aastal jälgis operetietendusi 2007. aastaga võrreldes poole võrra enam inimesi, samal ajal etenduste arv kasvas 40%. Kui 2007. aastal jagus igale operetietendusele keskmiselt 570 vaatajat-kuulajat, siis 2011. aastal oli see arv kasvanud 613 inimesele.

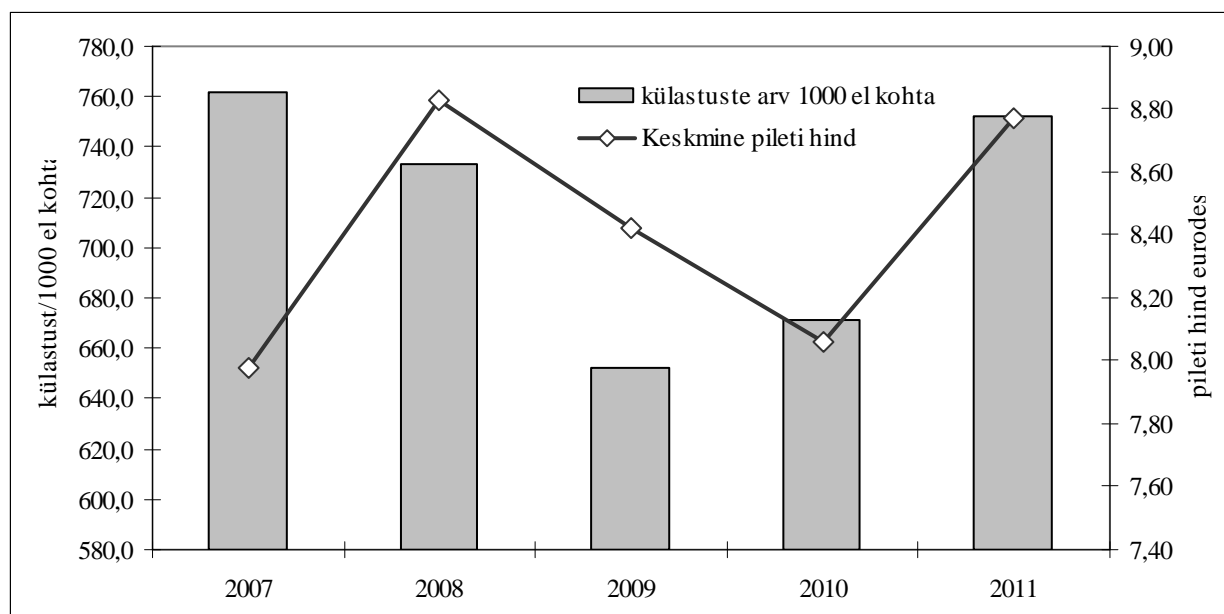
Tabel 6.19. Etenduste ja külastajate arv Eesti teatrites lavastusliigi ja žanri järgi 2007. ja 2011. aastal

	2007				2011			
	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Osakaal, %	Etenduste arv	Osakaal, %	Külastuste arv	Etenduse keskmine külastatavus
Sõnalavastused	3 410	100,0	657 228	100,0	3 527	100,0	664 118	188
draama	1858	54,5	292 667	44,5	2 457	69,7	424 571	170
komöödia	818	24,0	227 788	34,7	884	25,1	206 305	233
tragikomöödia	120	3,5	27 665	4,2	162	4,5	32 291	199
muu	614	18,0	109 108	16,6	24	0,7	951	40
Muusikalavastus	471	100,0	233 189	100,0	434	100,0	182 271	420
ooper	130	27,7	68 618	29,4	125	28,8	49 886	399
operett	42	8,9	23 957	10,3	59	13,6	36 153	613
muusikal	84	17,8	42 942	18,4	215	49,5	89 333	416
muu	215	45,6	97 672	41,9	35	8,1	6 899	197
Tantsulavastused	334	100,0	66 358	100,0	371	100,0	94 083	254
klassikaline tants	89	26,6	44 970	67,8	112	30,2	54 711	488
kaasaegne tants	195	58,4	18 730	28,2	255	68,7	38 933	173
muu	50	15,0	2 658	4,0	4	1,1	439	110
Nuku- ja objektiteatri lavastused	450	100,0	41 923	100,0	541	100,0	51 298	95
Muu	100	100,0	23 378	100,0	139	100,0	16 335	118
KOKKU	4 765		1 022 076		5 012		1 008 305	201

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Tantsuetendused kogusid 2011. aastal 94 083 külastust, millest 58% oli klassikalise tantsu etenduste külastused. 2007. aastaga võrreldes suurenes tantsuetendust külastatavus 42%, samas etenduste arv kasvas 11%. 2011. aasta oli küll mõnevõrra erandlik – Tallinna oli Euroopa kultuuri-pealinn, mille kultuuriprogrammis oli tava-aastast enam üritusi ja etendusi kaasaegsele tantsule. Seeläbi kasvas märkimisväärselt just pakutav kaasaegse tantsu etenduste arv, aga ka nende etenduste külastatavus. (tabel 6.19).

Joonis 6.11. Eesti teatrite külastuste arv ja keskmine pileti maksumus aastatel 2007–2011

Allikas: Statistikaamet

Tabel 6.20. Statistikas osalenud teatrite suvelavastuste etenduste külastuste arv 2011. aastal

	Sõnalavastus	Muusikalavastus	Tantsulavastus	Tsirkus	Muu	KOKKU
Riigietendusasutused	22 047	1 881	-	-	-	23 928
Sihtasutusena tegutsevad etendusasutused	18 742	-	-	-	417	19 159
Munitsipaalasutused	9 087	-	-	-	1 576	10 663
Eraetendusasutused	40 586	4 984	5 511	1 011	1 936	54 028
KOKKU 2011	90 462	6 865	5 511	1 011	3 929	107 778
KOKKU 2010	36 439	11 768	-	...	1 391	49 598
KOKKU 2009	66 238	10 591	450	...	2 238	79 517
KOKKU 2008	84 900	32 028	2 527	761	1 250	121 466
KOKKU 2007	80 755	11 227	-	-	11 402	103 384

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

Teatritegijad on hästi ära kasutanud Eestimaa lühikese suve, inspireerivad paigad ning nõudluse olemasolu ja pikendanud hooaega suvelavastustega. 2007. ja 2008. aastal kogusid erinevad suvelavastused üle 100 000 külastuse (tabel 6.20). Majanduslanguse aastatel küll külastatavus oluliselt vähenes, ent 2011. aastal 22 teatri poolt antud suvelavastuste etendusi külastati taas 107 778 korda, mis oli 10,7% kogu aasta jooksul etenduste külastuste arvust. Valdav osa (84%) suvelavastuste etendusi külastanute vaatas sõnalavastusi. Suvehooajal pakuvad tugevat konkurentsi riigi- ja munitsipaalteatrusasutustele eraetendusasutused, kes tõid 2011. aasta suvel publiku ette 349 etendust (60% suvelavastuste etenduste koguarvust) ning mis kogusid 54 028 külastust, so 50% suvelavastuste etendusi külastanute koguarvust.

2.2. Avaliku sektori huvid

Kohalikud omavalitsused toetavad oma eelarvest riigi- ja munitsipaalteatrite, era- ja harrastusteatrite tegevust (nn põhitegevuse toetus) ja teatriüritusi (festivalid jms). Munitsipaalteatrite puhul lisanduvad investeeringud kinnisvarasse. Kohalike omavalitsuste toetus etendusasutustele oli 2011. aastal 19% väiksem kui 2007. aastal, ent 2011. aastal suurenes järsult kohalike omavalitsuste toetused erinevatele teatriprojektidele, mis läbi suurenesid oluliselt toetused erateatritele.

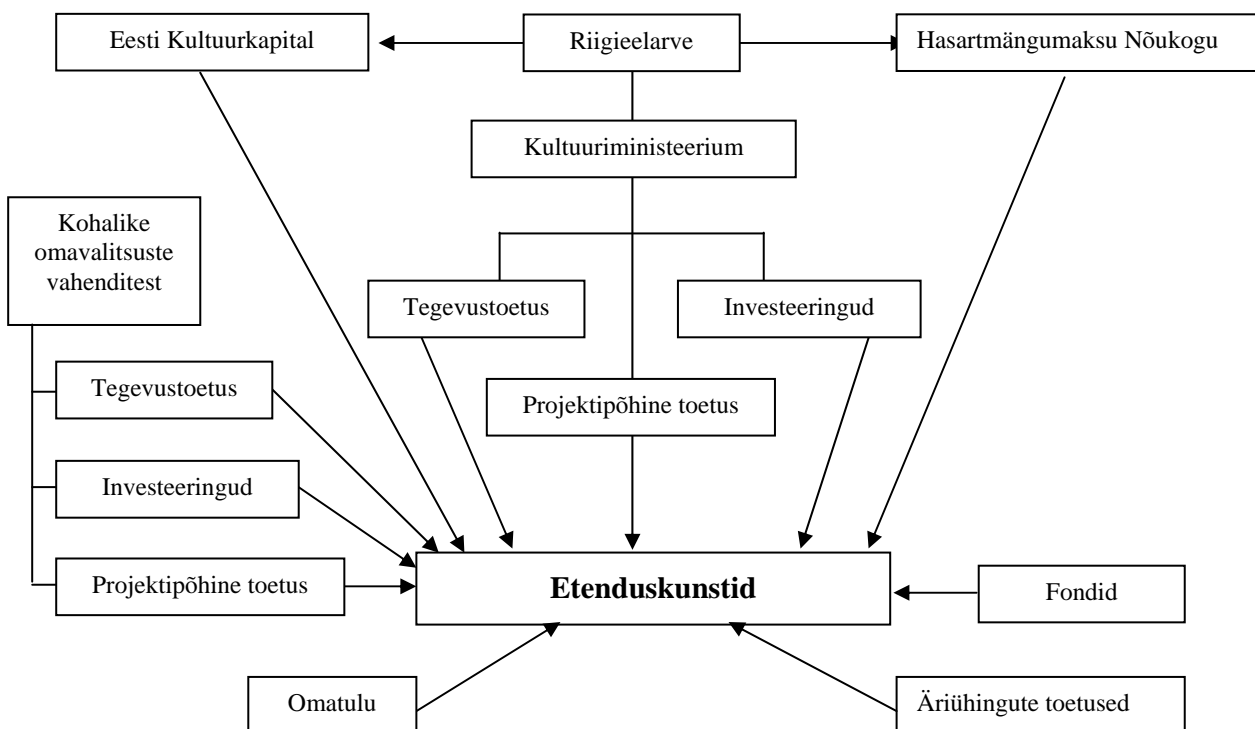
6.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

6.3.1. Finantseerimine

Riik ja kohalikud omavalitsused

Etenduskunste valdkonna riiklikul toetamisel ja edendamisel on eesmärgiks loometegevuseks soodsa keskkonna loomine nii professionaalsel kui ka harrastuslikul tasemel, mitmekülgsete võimaluste andmine isiksuse loovuse arenemiseks ja arendamiseks, elanikkonnale teatrikunstist osasaamise võimaldamine ning loovisikutele oma loominguga tutvustamise võimaldamine.

Joonis 6.12. Etenduskunste finantseerimine

Allikas: EKI koostatud

Riigi toetus, mis suunatakse kultuurivaldkonda läbi Kultuuriministeeriumi (joonis 6.12), on majanduslanguse aastatel märkimisväärselt vähenenud. Nii näiteks jaotati Kultuuriministeeriumi kaudu 2007. aastal 118,4 miljonit eurot (2,4% riigieelarvest), 2010. aastal langesid eraldised kultuurile 95,1 miljoni euroni (1,7% riigieelarvest, tabel 6.21) vähenedes 2007. aastaga võrreldes 20%. 2011. aastal eraldati Kultuuriministeeriumi valitsemisalas riigieelarvest kultuurile 104,3 miljonit eurot, mis on küll 10% suurem kui 2010. aasta madalseisu ajal, ent 2007. aasta tasemele ei küündinud. 2007. aastal eraldati erinevatele projektidele etenduskunsti vallas 218 tuhat eurot ning etenduskunsti valdkonna institutsioonide tegevuskuludeks 23,1 miljoni eurot (tabelid 6.22 ja 6.23). 2011. aastal kasvasid erinevate projektide toetused 515 tuhandele eurole. Samas olid teatrite majandustegevuseks plaanitud summad 22,9 miljonit eurot, mis oli 0,9% vähem kui 2007. aastal (tabel 6.23). Etendustegevusega otseselt seotud toetused riigieelarvest andsid teatrite

Tabel 6.21. Eraldised riigieelarvest kultuurivaldkonda aastatel 2007–2012 (tuh €)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Riigieelarve kulud (mln €)	4 859,6	5 713,1	5 581,8	5 602,5	6 164,6	6 474,6
Kultuuriministeeriumi eraldised riigieelarves, kokku (mln €)	118,4	116,1	97,9	95,1	104,3	112,3
Eesti Kultuurkapital	21 530,2	24 449,4	17 647,6	15 626,4	19 257,9	21 848,0
Kultuuristipendiumid	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0	46,0
Kultuuripreemiad	163,0	239,7	239,7	239,7	239,7	240,0
Loomemajanduse arendamiseks	15,3	15,3	13,8	22,0	34,8	
Loovisiku seaduse rakendamine	415,4	415,4	519,3	586,4	720,4	771,2
Eraldised kultuuri- projektidele hasart- mängumaksudest	349,0	604,3	262,9	205,6	288,7	296,2

Allikas: Rahandusministeerium ja Kultuuriministeerium

Tabel 6.22. Riigieelarvest finantseeritavad etenduskunstide projektid aastatel 2007 – 2011 (tuh €)

	2007	2008	2009	2010	2011
1. Teatrite arendamine	-	-	-	-	100,0
2. Teatrilased üritused, -projektid ja programmid	18,2	152,1	32,0	598,9	-
3. Noorte ja laste teatrilaste ürituste toetamine	32,0	32,0	-	-	-
4. Teater maal	44,7	44,7	19,2	127,8	125,0
5. Eesti Näitemänguagentuurist algupärandite ja tõlgete tellimine	63,9	63,9	-	-	-
6. Toetus EV 90. aastapäeva tähistamise kulude katteks	12,8	255,6	-	-	-
7. EL kultuuriprogrammis osalevate projektide kaasfinantseerimine	2,3	52,2	-	19,5	24,3
8. Eesti kultuuri tutvustamine maailmas	13,1	15,8	13,3	14,4	11,7
9. Tallinn – Euroopa Kultuuripealinn 2011	-	-	-	121,4	166,6
10. Eesti kultuuriesindaja Prantsusmaal	-	-	-	-	6,1
11. Riikidevaheliste kultuurikoostöölepingute täitmine	2,9	-	2,8	-	10,7
12. Infotehnoloogia investeeringud	-	10,6	-	-	-
13. Rahvuskultuurile oluliste tähtpäevede tähistamine	1,3	-	-	-	-
14. Eesti kultuuri esindaja Venemaal	2,2	-	-	-	-
15. Paneme kunsti levima	1,9	-	-	-	-
16. Eesti Teatri Agentuur	23,6	23,6	78,6	70,7	70,7
17. Etendusasutuste KM kompensatsioon	-	-	926,7	-	-
KOKKU	218,9	650,5	1 072,6	952,7	515,1

Allikas: Kultuuriministeerium

Tabel 6.23. Toetused etendusastutustele aastatel 2007–2011 (tuh €)

	Avalik-õiguslikud etendusastutused	Riigietendus- astutused	Sihtasutusena tegutsevad eten- dusasutused	Munitsipaal- etendusastutused	Eraetendus- astutused	Kokku toetus
2007						
Toetus riigieelarvest	7 159,6	7 866,2	5 984,7	889,4	1 239,2	23 139,1
Toetus omavalitsustelt	47,9	112,0	70,6	1 257,9	272,0	1 760,5
Muu toetus	51,0	53,5	5,3	42,4	310,3	462,6
Toetus kokku	7 258,6	8 031,7	6 060,6	2 189,7	1 821,5	25 362,1
2008						
Toetus riigieelarvest	7 646,4	8 531,0	6 772,1	1 268,8	1 900,6	26 118,9
Toetus omavalitsustelt	6,1	132,8	51,1	2 346,0	319,9	2 856,0
Muu toetus	37,0	234,0	63,8	58,8	226,8	620,4
Toetus kokku	7 689,5	8 897,7	6 887,0	3 673,6	2 447,3	29 595,3
2009						
Toetus riigieelarvest	7 304,8	7 601,4	6 154,7	865,0	1 514,3	23 440,2
Toetus omavalitsustelt	10,0	86,7	51,9	896,6	196,0	1 241,1
Muu toetus	31,7	403,1	13,0	0	169,5	617,3
Toetus kokku	7 346,4	8 091,2	6 219,6	1 761,6	1 879,8	25 298,6
2010						
Toetus riigieelarvest	6 749,9	10 950,0	6 104,9	993,5	1 400,8	26 199,1
Toetus omavalitsustelt	1,3	34,6	56,2	591,1	210,5	893,7
Muu toetus	92,7	96,7	75,2	20,5	253,9	538,9
Toetus kokku	6 843,9	11 081,3	6 236,3	1 605,1	1 865,1	27 631,7
2011						
Toetus riigieelarvest	7 097,7	7 330,8	5 939,0	967,5	1 615,7	22 950,8
Toetus omavalitsustelt	4,0	21,0	33,7	630,0	438,3	1 127,1
Muu toetus	168,7	497,3	128,2	20,0	272,9	1 087,0
Toetus kokku	7 270,6	7 849,1	6 100,9	1 617,5	2 326,8	25 164,9

Allikas: SA Eesti Teatri Agentuur

tulust 2011. aastal 46,2% (2007. aastal 62%), omavalitsuste toetus 2% (4,7%) tuludest ja omatulu 48,8% (32,1%) tuludest. Lisandusid veel toetused eraisikutelt, firmadelt ja muudelt mitteriiklikelt organisatsioonidelt ning Euroopa Liidu (EL) struktuurfondidelt ning EL välistelt fondidelt.

Eesti kohalike omavalitsuste toetuste suurust teatritele, mis said riigilt 2011. aastal tegevustoetust, võimaldavad hinnata Eesti Teatri Agentuuri poolt kogutud andmed. Kohalike omavalitsuste toetuse suurus neile teatritele oli 2011. aastal 1127,1 tuhat eurot. 2007. aastaga võrreldes on see summa vähenenud 36% ehk 633,5 tuh euro võrra. Toetuseks planeeritud summad on vähenenud, ent samal ajal on kasvanud toetuse saajate arv ning muutunud makstavate toetuste struktuur liigiti. Toetuste määramine muutus enam projektipõhiseks. Kohalike omavalitsuste poolt makstavates toetustes suurenes 2011. aastal 2007. aastaga võrreldes projektipõhiste toetuste osakaal 17%-punkti ning moodustas toetuste kogusummast pea kolmandiku. Projektipõhised toetussummad suurenesid vaadeldaval perioodil 53%. Seeläbi kasvasid märkimisväärselt kohalike omavalitsuste toetused erateatritele.

Viimastel aastatel on teatrid olnud sunnitud hakkama saama oluliselt väiksemate toetussummadega, mistõttu on kasvanud omatulu teenimise tähtsus.

Rahandusministeeriumi andmetel oli 2011. aastal kohalike omavalitsuste toetus etendusastutestele 2,7 miljonit eurot (tabel 6.24).

Tabel 6.24. Kohalike omavalitsuste toetused etenduskunstidele aastatel 2007–2011 (tuh €)

Kohalik omavalitsus	Toetused etenduskunstidele				
	2007	2008	2009	2010	2011
Tallinn	2 862,0	4 253,0	2 435,7	2 034,3	2 206,0
Ida-Virumaa	26,3	33,2	36,3	17,3	19,7
Põlvamaa	0,4	0,6	0,3		
Saaremaa	198,7	263,6	219,1	228,4	251,3
Tartumaa	98,8	99,1	106,1	119,3	108,0
Viljandimaa	42,2	50,0	47,6	44,4	47,0
Lääne-Virumaa	54,3	32,0	32,1	32,0	32,0
KOKKU	3 282,8	4 731,4	2 877,2	2 475,7	2 664,0

Allikas: Rahandusministeerium

Eesti Kultuurkapital

Eesti Kultuurkapital on 1925. aastal loodud ja 1994. aastal seadusega taastatud organisatsioon, Eesti Kultuurkapitali varade moodustumise ja jaotamise skeem on toodud lisas 2. Kultuurkapital jagab loomeinimeste rahastamiseks siht- ja toetusstipendiume ning annab välja aastapreemiaid aasta jooksul enim silma paistnud kultuuri- ja kunstitegelastele. Eesti Kultuurkapitali kuulub kaheksa sihtkapitali, millest üks toetab näitekunstiga seonduvat ning jagab rahalist toetust peamiselt teatriprojektidele ja vähemal määral teatritele. 2011. aastal laekus Kultuurkapitalile näite-

kunsti valdkonnas 879 rahastamisaotlust summas 3,7 miljonit eurot. Eraldati aga 456 stipendiumi 1,3 miljoni euro eest, mis moodustas 9,6% Kultuurkapitali sihtkapitalidele eraldatud rahast (tabel 6.25). 2007. aastaga võrreldes kasvas näitekunstile antud summa 10,9% ehk 125,2 tuhat eurot, samas kogu Kultuurkapitali kaudu jaotatav summa kasvas 40,0% ehk 3,8 miljonit eurot.

Tabel 6.25. Näitekunsti stipendiumide ja toetuste taotlused ja eraldised Eesti Kultuurkapitalist aastatel 2007–2011 (tuh €)

	Esitatud taotlusi		Eraldatud stipendiume	
	Arv	Summa	Arv	Summa
2007. aasta				
Näitekunst	716	2 432,7	490	1 150,2
Kokku Kultuurkapital	14 484	22 474,1	9 720	9525,7
2008. aasta				
Näitekunst	710	3 156,1	482	1 478,6
Kokku Kultuurkapital	14 980	34 201,3	9 878	14 553,2
2009. aasta				
Näitekunst	733	2 536,2	1 157	1 003,9
Kokku Kultuurkapital	14 838	31 784,3	12 412	10 730,2
2010. aasta				
Näitekunst	803	3 152,5	506	1 256,3
Kokku Kultuurkapital	15 902	36 172,9	10 682	13 047,2
2011. aasta				
Näitekunst	879	3 677,0	456	1 275,4
Kokku Kultuurkapital	16 928	43 924,8	10 728	13 326,6

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS)

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus loodi 2000. aastal eesmärgiga edendada ettevõtlus- ja regionalpoliitikat Eestis, et kasvaks ühiskonna heaolu. Selle oma tegevuse põhieesmärgi saavutamiseks on lähtunud töös viiest strateegilisest sihist:

1. rohkem jätkusuutlikke ja kiiresti kasvavaid ettevõtteid;
2. Eesti ettevõtete suurem ekspordivõimekus ja rahvusvahelistumine;
3. ettevõtete suurem tootearendus ja tehnoloogiline võimekus;
4. suuremad turismitulud;
5. piirkondade terviklik ja tasakaalustatud areng².

² ESA koduleheküljel

Ettevõtjatele, teadusasutustele, avalikule ja kolmandale sektorile pakutakse rahalist toetust, nõustamist, koolitusi ja koostöövõimalusi. Eesti liitumisel Euroopa Liiduga (EL) sai EAS üheks ELi struktuurifondide rakendajaks Eestis. 2013. aastaga lõppeval rahastamisperioodil on seitsme aasta jooksul ELi struktuurifondidest Eestit toetatud 3,4 miljardi euroga, millest EASi rakendada oli 784 miljonit eurot. Erinevate programmide ja toetuste raames on aastatel 2008-2012 EAS otsustanud etenduskunsti valdkonda puudutavaid projekte finantseerida kokku 228,9 tuhande euroga (tabel 6.26), millest 2011. aasta seisuga oli väljamakstud 84,5 tuhat eurot.

Tabel 6.26. EAS-i toetused etenduskunsti valdkonna ettevõtetele aastatel 2010–2011
 (otsustatud toetuse summa, tuh eurot)

	2010	2011
Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus: starditoetus	6,4	-
Innovatsiooniosakute toetusmeede	-	4,0
Alustava ettevõtja stardi- ja kasvutoetus: kasvutoetus	29,2	-
Teadmiste ja oskuste arendamise toetus - koolitusosakond	2,5	-
Loomemajanduse tugistruktuuride toetus		141,2
Rahvusvaheliste ürituste ja konverentside toetus		45,6
Etenduskunsti KOKKU	38,1	190,8

Allikas: EAS

Hasartmängumaksu Nõukogu

Tabel 6.27. Hasartmängumaksu Nõukogu toetused etenduskunstile 2007–2012 (tuh eurot)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Esitatud taotluste arv	52	57	66	76	94	95
Rahuldatud taotluste arv	14	19	31	38	32	36
Rahuldatud taotluste osakaal esitatud taotlustest (%)	27	33	47	50	34	38
Rahuldatud taotluse suurus keskmiselt	2,0	1,2	1,0	1,0	1,3	1,3
Etenduskunsti valdkond kokku	28,2	22,9	32,1	38,1	43,2	46,3

Allikas: väljavõte Hasartmängumaksu Nõukogu taotluste andmebaasist ja koosoleku protokollidest

Riigieelarvesse laekunud hasartmängumaksust 46% saab Eesti Kultuurkapital ning 37,4% kasutatakse laste, perede, vanurite ja puuetega inimestega seotud regionaalprogrammide finantseerimiseks. Nimetatud summast eraldatakse 4% kultuuriprojektide toetamiseks. Toetusi jagab vastavalt esitletud taotlustele Hasartmängumaksu Nõukogu. 2012. aastal toetati etenduskunsti valdkonda kokku 46,3 tuhande euroga (tabel 6.27), millest teatrivaldkond sai 35,9 tuhat ning tantsuvaldkond 10,4 tuhat eurot.

6.3.2. Organiseeritus

Teatriinimesi ja organisatsioone koondab *Eesti Teatriliit*, mis loodi aastal 1987 ja mis on Eesti NSV Teatriühingu (asutatud 1945) õigusjärglane. Eesti Teatriliit on kutseliste teatritegelaste liite, ühendusi ja seltse koondav katusorganisatsioon, kelle tegevuse eesmärk on teatrikultuuri hoidmine, arendamine, väärtustamine, liit tegutseb ka ametiühinguorganisatsioonina. Teatriliitu kui katusorganisatsiooni kuulub 16 erialaliitu ja –ühendust:

1. Eesti Näitlejate Liit (2013. aastal 493 liiget)
2. Eesti Näitlejate Liidu alaliit: Solistide Liit (52)
3. Eesti Lavastuskunstnike Liit (59)
4. Eesti Lavastajate Liit (83)
5. Eesti Kutseliste Tantsijate Loomeliit (156)
6. Eesti Tantsukunstnike Liit (58)
7. Eesti Teatri Tehniliste Töötajate Ühendus
8. Estonia Kooriartistide Ühendus
9. Estonia Orkestrantide Ühendus
10. Eesti Jumestajate ja Grimeerijate Ühendus
11. Eesti Teatriuurijate ja –kriitikute Ühendus (42)
12. Müügijuhtide-administraatorite Ühendus
13. Teatriseenioride Ühendus
14. Vanemuise Kooriartistide Ühendus
15. Vanemuise Orkestrantide Ühendus
16. Teater Tuuleveski

Eestis tegutsevad teatriorganisatsioonid on Eesti Teatri Agentuuri andmetel järgmised:

1. AITA – Rahvusvaheline Amatööriteatrite Assotsiatsioon
2. ASSITEJ Eesti Keskus – Lastele ja noortele mängivate professionaalsete ja poolprofessionaalsete teatrite rahvusvaheline ühendus
3. Eesti Harrastusteatrite Liit
4. Eesti Teatriliit
5. SA Eesti Teatri Festival
6. Eesti Etendusasutuste Liit
7. FIRT – Rahvusvaheline Teatriuurijate Föderatsioon
8. Eesti Teatri Agentuur
9. 2. Tants
10. UNIMA Eesti Keskus – Rahvusvaheline Nukuteatrite Liit

Eesti Näitemänguagentuuri (ENA) ja Eesti Teatriliidu Teabekeskuse ühinemisega loodi 2007. aastal uus sihtasutus Eesti Teatri Agentuur, kes vahendab teatrivaldkonda puudutavaid autoriõigusi, koondab ja edastab teatrilast informatsiooni, edendab kodumaist näitekirjandust, tutvustab ja vahendab eesti näitekunsti välismaal ning kogub ja avaldab teatristatistikat. Agentuur korraldab ka näidendivõistlusi.

Tantsuga tegelevad ühendused ja üksikisikud on koondunud põhiliselt kolme suuremasse liitu:

1. Teatriliidu alaliiduna tegutsev Eesti Kutseliste Tantsijate Liit, kelle tegevliikmeteks on kutselise tantsukunstiga tegelevad isikud. Liidu eesmärgiks Eesti kutselise tantsukunsti hoidmine, edendamine, selle tähtsuse propageerimine, oma liikmete loometegevuse, täiend- ja ümberõppe toetamine, nende töö-, teenistuse-, kutsealaste, majanduslike ning sotsiaalsete õiguste ja huvide kaitsmine. Liidu liikmeteks on kutselised või vabakutselised tantsijad, koreograafid, ballettmeistrid, balleti- või tantsupedagoogid, kes omavad vastavat diplomit või tunnustust.
2. MTÜ Sõltumatu Tantsu Ühendus liidab kaasaegse tantsu professionaale ning loodi Fine 5 Tantsuteatri, Tantsuteatri Zick, Pärnu Kaasaegse Tantsu Ühingu ja Saltatores Revalienses'i poolt. STÜ eesmärgiks on pakkuda tegevusväljundit, arenguvõimalusi ning administratiivset tuge tantsurühmitustele, koreograafidele ja tantsijatele, kelle tegevuse aluseks on keha-keskne, füüsilisele ning vaimsele treenitusele suunatud tantsumõtlemine.
3. Eesti Tantsukunstnike Liit ühendab modern-, džäss- ja kaasaegse tantsu valdkonnas tegutsevaid tantsukunstnikke. Loomeliidu liikmeteks on 59 eraisikut.

6.3.3. Seosed teiste tegevusvaldkondadega ja loomemajanduse sektoritega

Ülevaadet, kui palju turiste ja millistest riikidest Eesti etendusasutusi külastavad olemas ei ole. Kultuurituristide arvu saab hinnata vaid kaudselt, eeldades, et kultuuriürituste külastajad ööbivad Eestis. 2008. ja 2011. aastal küsitles Tallinna Ettevõtlusameti tellimusel AS Emor välituriste Soomest, Lätist, Rootsist, Venemaalt, Norrast, Saksamaalt ja Suurbritanniast nende Tallinnas viibitud aja kohta. Nimetatud seitsmest riigist pärit turistid moodustavad Eestis majutunute koguarvust 79,7%. Kõikidest küsitletud turistidest külastas 2011. aastal Eestis teatrietendusi 6%. Ligikaudsete arvutuste järgi külastas 2011. aastal Tallinnas teatrietendusi 80 tuhat Tallinnas ööbinud välituristi (tabel 6.28). Kuid kõik turistid ei kasuta hotellide teenuseid. On ilmne, et keelebarjääri tõttu vaatab sõnalavastusi väga väike protsent etendusasutusi külastanud turistidest. Seega valdav osa teatreid külastanud turiste vaatas muusika- ja tantsuetendusi. Arvestades Venemaalt tulnud turistide suurt osakaalu võib eeldada, et üksjagu külastusi tehti Vene Teatrisse. Tallinna teatrite kõrval kogus kultuurituristide seast külastajaid Vanemuise teater Tartus ja Endla teater Pärnus, kuid Tallinnaga võrreldes oluliselt väiksemal määral.

Tabel 6.28. Välisturistide majutused Eestis ja teatrikülastused aastatel 2008 ja 2011 (tuhandetes)

	2008				2011			
	Majutuste arv Eestis	Majutuste arv Tallinnas	Teatrikülastajate arv Tallinnas	Teatrikülastajate osakaal, %	Majutuste arv Eestis	Majutuste arv Tallinnas	Teatrikülastajate arv Tallinnas	Teatrikülastajate osakaal, %
Soome	728,2	509,0	5,0	1	840,7	595,3	11,9	2
Saksamaa	91,9	59,9	8,4	14	103,6	73,2	10,2	14
Rootsi	86,3	62,3	0,6	1	86,3	63,9	1,9	3
Venemaa	82,3	61,8	8,6	14	203,2	142,4	1,2	9
Läti	79,5	36,2	5,8	16	85,2	44,4	4,8	11
Norra	47,2	39,2	5,4	14	51,5	45,5	4,0	9
Suurbritannia	46,6	41,8	3,7	9	69,9	64,4	3,2	5
KOKKU kõik riigid	1 433,3	1 022,5	71,6	7	1 807,9	1 333,0	80,0	6

Allikad: Statistikaamet ja Tallinna Ettevõtlusamet (AS Emori Tallinna väliskülastajate uuring 2008 ja 2011)

Alltoodud joonised ilmestavad etenduskunstide seotust teiste loomemajanduse valdkondadega (joonis 6.13) ning teiste majandusharudega (joonis 6.14).

Loomemajanduse valdkondadest on etenduskunstid kõige tihedamalt seotud muusikaga. Muusika kui loomingu osa on lahutamatu ooperi-, opereti-, balleti- ja kaasaegse tantsu etendustel. Samas on helikujundus täiendav abivahend ja vajaliku meeleolu, keskkonna looja sõnalavastustes.

Audiovisuaalvaldkonnast on etenduskunstid seotud nii filmi ja video kui ka ringhäälinguga. Näitlejad leiavad täiendavat rakendust filmides, videotel, TV saadetes ja kuuldemängudes. Samas salvestatakse nii teatrites kui ka televisioonis valminud lavastusi.

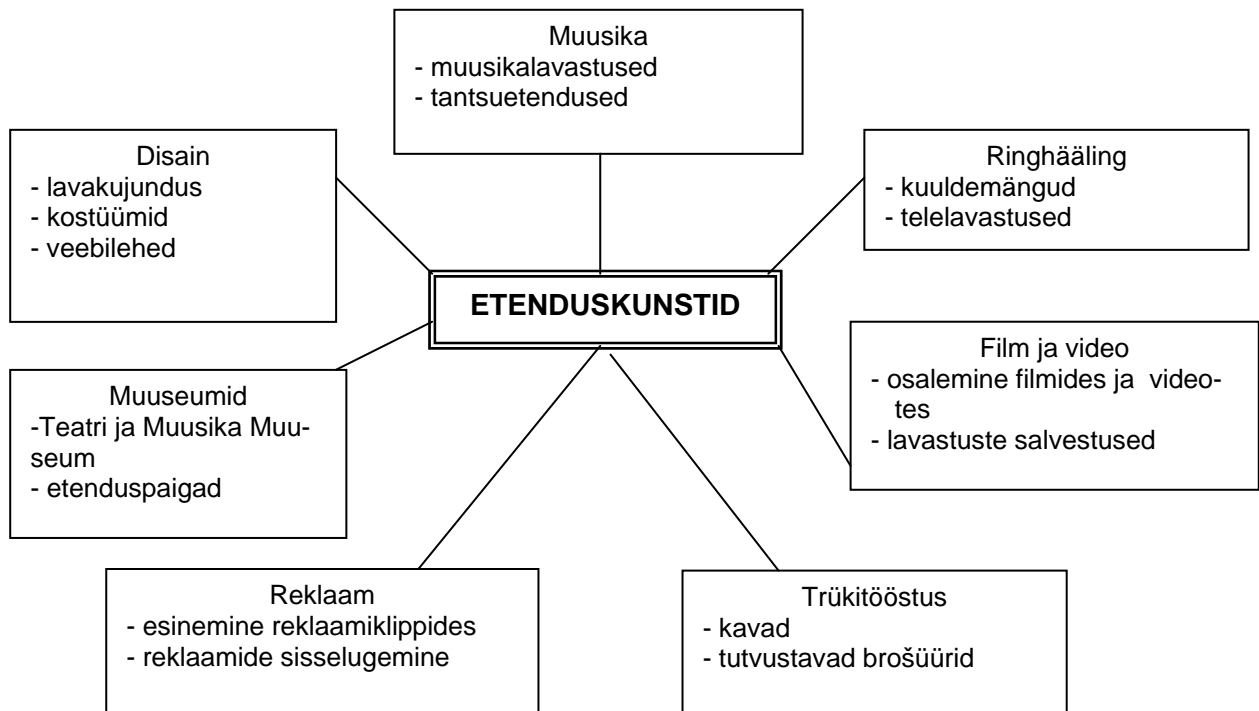
Muuseumides säilitatakse järeltulevatele põlvkondadele loovisikute töid. Viimasel ajal on lavastajad leidnud muuseumide näol huvitavad ning inspireerivad etenduspaigad lavastuste tarvis.

Reklaami valdkonnas kasutatakse taas näitlejaid nii reklaamitekstide sisselugemisel kui ka reklaamiklippide tegemisel. Teisalt ei jõua etendusastutuste toodang ilma reklaamita tarbijani. Seega on valdkonna turundus tihedalt seotud reklaamiga.

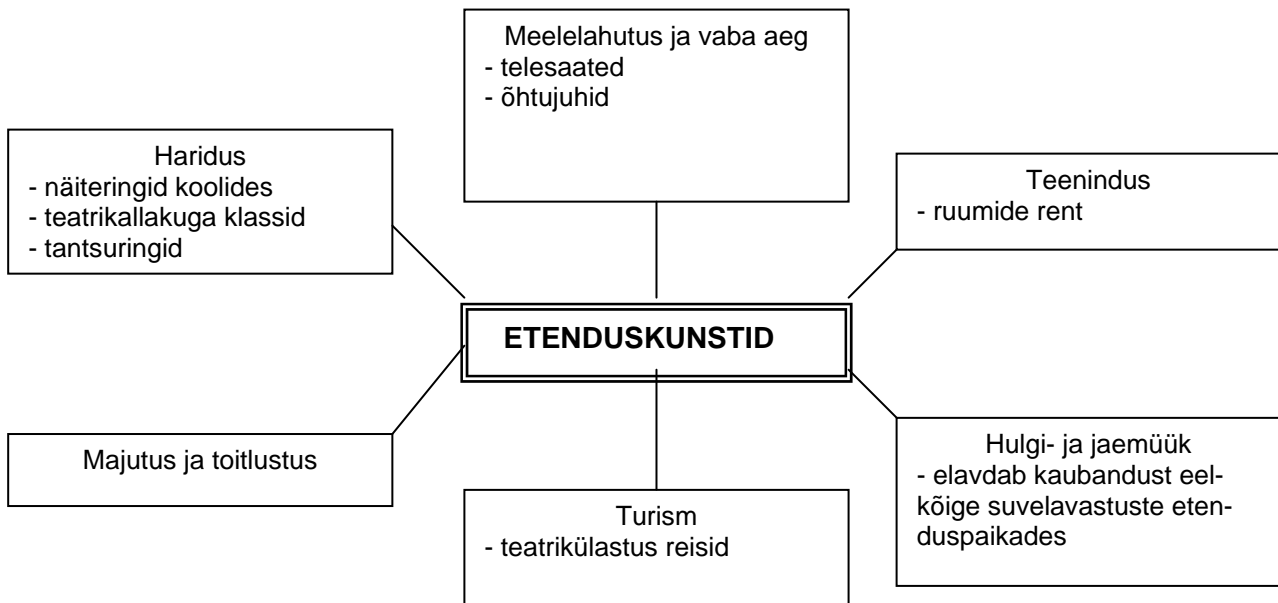
Lavastuste lavakujunduse ja kostüümide loomisel rakenduvad erinevad disaini- ja kunstiliigid.

Etenduskunstid elavdavad nii majandustegevust kui ka sotsiaalelu piirkondades, kus etendusi antakse (Viinistu, Vargamäe, Naissaar jne).

Joonis 6.13. Etenduskunstide seos teiste loomemajanduse valdkondadega

Joonis 6.14. Etenduskunstide seosed teiste majandusharudega

Etenduskunstide valdkond annab tööd ja sissetulekut majutus- ja toitlustusasutustele, elavdab väiksemate maakohtade kaubandust ning teenindust. Etenduskunstidega on otseselt seotud haridus – nii mitmedki erialase koolituse saanud spetsialistid on leidnud põhitöö kõrvalt aega koolinäiteringide ja harrastusteatri ning tantsuringide ja –koolide juhendamiseks, kust omakorda on loota järelkasvu tänastele tegijatele. Etenduskunstid on lahutamatult seotud meelelahutuse ja vaba ajaga. Lisaks oma põhitööle selles vallas osaletakse telesaadetes, astutakse üles õhtujuhtidena.

6.4. HARIDUS

Teatrierialal ja teatriga seonduvatel aladel saab Eestis kutseharidust, rakenduslikku kõrgharidust või kõrgharidust järgnevates koolides: Eesti Kunstiakadeemias, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Tallinna Balletikoolis, Tallinna Ülikooli kunstide instituudis, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemias ning filosoofiateaduskonna kultuuriteaduste ja kunstide instituudis. Kutsehariduse osas saavad teatrid muusikutele ja lauljatele täiendust G. Otsa nimelisest Tallinna Muusikakoolist ja H. Elleri nimelisest Tartu Muusikakoolist. Kokku lõpetas teatrialal või teatriga seonduvatel erialadel (sh kultuurikorraldus) 2011. aastal kutseõppe või kõrgkooli 137 noort spetsialisti (tabel 6.29 ja 6.30).

Tabel 6.29. Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv etenduskunstide valdkonnas aastatel 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
KUTSEHARIDUS						
Klassikaline laul	2	4	-	-	10	9
Klassikaline ballett	10	4	8	11	7	...
KOKKU kutseharidusega lõpetajaid	12	8	8	11	17	9
KÕRGHARIDUS						
Kirjandus- ja teatriteadus	-	-	6	-	-	2
Kultuurikorraldus	-	10	11	22	49	39
Lavakunst	4	16	5	16	-	21
Stsenograafia	5	4	14	9	6	7
Teatrikunsti visuaaltehnoloogia	-	10	-	9	-	7
Tantsukunst	1	7	12	10	8	9
Koreograafia	19	14	14	13	17	14
Teatrikunst ja teatripedagoogika	-	2	-	3	6	1
Teatrikunst	10	-	12	-	15	-
Ooperilaul	3	3	1	-	-	-
Laul	2	4	19	15	19	11
Muusika ja teatrikunst	-	-	-	-	-	4
KOKKU kõrgharidusega lõpetajaid	54	70	94	97	120	115
KÕIK KOKKU	66	78	102	108	137	124

Allikas: HTM ja õppeasutuste kodulehed

Tuntuim teatrihariduse pakkuja Eestis on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia. 1938. aastal asutati Tallinna Konservatooriumi juurde Riiklik Lavakunstikool, mis kannab tänapäeval nime Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikool. Näitlejaharidust omandama võetakse iga kahe aasta tagant. Vastuvõtt lavastaja- ja dramaturgi õppesuunale toimub iga nelja aasta järel. Aastatel 2009-2011 lõpetas kooli üks lend – 2010. aastal lõpetasid kooli 16 bakalaureuse kraadi saanud

näitlejat. Teatrikunsti ja pedagoogika magistriõppe lõpetanuid oli sel perioodil 9. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia muusikaalade lõpetanutest saavad täiendust kõik Eesti teatrite juures olevad orkestrid ja koorid, koolis on võimalik omandada magistrikraad kultuurikorralduses. Aastatel 2009-2011 oli laulu eriala lõpetajaid 53, kellest 30 olid bakalaureuseõppe ja 23 magistriõppe lõpetajat. 2012. aastal lõpetas laulu eriala 11 magistrikraadiga lauljat. Magistrikraadi kultuurikorralduses omandas aastatel 2009-2011 kokku 8 inimest.

Tabel 6.30 Kutse- ja kõrgharidusega lõpetanute arv koolide lõikes aastatel 2007–2012

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
G. Otsa nim. Tallinna Muusikakool	-	-	-	-	7	5
H. Elleri nim Tartu Muusikakool	2	4	-	-	3	4
Tallinna Balletikool	10	4	8	11	7	-
Eesti Kunstiakadeemia	5	4	14	9	6	7
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia	7	25	25	39	28	49
Tartu Ülikool	23	31	41	36	69	45
Tallinna Ülikool	19	14	14	13	17	14
KOKKU	66	78	102	108	137	124

Allikas: HTM

Eestis on võimalik näitlejahaaridust omandada ka Viljandi Kultuuriakadeemias, mis liitus 2005. aastal Tartu Ülikooliga ja kannab nüüd nime Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. Seelses etenduskunstide osakonnas on ühendatud teatri- ja tantsukunst ning teatri loovtehniliste erialade õpetamine. Tantsukunsti õppekava alusel koolitatakse tantsijaid, koreograafe ning tantsuõpetajaid. Teatrikunsti õppekava läbinutest saavad näitlejad, lavastajad ja harrastusteatrite juhid. Teatrikunsti visuaaltehnoloogia õppekava läbinud saavad dekoraator-butafoori, valguskujundaja, lavastuskorraldaja või etenduskunstide multimeedia spetsialisti kutse. Teatrikunsti võetakse õppima üle aasta, 2009. ja 2011. aastal lõpetas teatrikunsti alal kokku 24 noort näitlejat ja 3 lavastajat. Ka teatrikunsti visuaaltehnoloogia alale toimub vastuvõtt üle aasta. Vaadeldaval perioodil lõpetas selle eriala vaid üks lend 2010. aastal, mil kutsetunnistuse said 6 dekoraator-butafoori ning 2 valguskujundajat. Tantsukunsti erialal on vastuvõtt igal aastal. Aastatel 2009-2011 lõpetas selle eriala 30 noort spetsialisti.

Kultuurhariduse osakonna kultuurikorralduse eriala annab korraldustöö baastadmised ning vajaliku pädevuse kultuurisündmuste kavandamiseks, korraldamiseks ja nende juhtimiseks ning elluviimiseks. Etenduskunstide suunal saadakse hea teatri- ja tantsukunstialane teoreetiline ja kunstiline ettevalmistus ning ettekujutus etenduskunstide toimimise põhimõtetest. 2009.–2011. aastal lõpetas kultuurikorralduse eriala kokku 61 noort spetsialisti, kellest 37 said kutsetunnistuse 2011. aastal.

Klassikalise balleti haridust pakub Eestis ainsana Tallinna Balletikool, mis asutati 1946. aastal riikliku teatri Estonia balletistuudio baasil. Kool on riiklik kutseõppeasutus, kus õpe kestab kokku 9 aastat. Studiumi lõpetanud saavad kutseõppeasutuse lõputunnistuse kutsekeskhariduse

omandamise kohta ja balletiartisti kutse. Käesoleva ajani on kooli lõpetanud 367 balletiartisti. Aastatel 2009-2011 täienesid balletiartistide read 26 tantsija võrra. 2011. aastal lõpetas kooli 50. lend 7 artistiga. Rahvusooper Estonia ja Teater Vanemuise balletitrupid on komplekteeritud osaliselt Tallinna Balletikooli lõpetanutest. Mõlemad teatrid saavad täiendust algselt Vanemuise Teatri juurde asutatud, kuid 2001. aastast teatrist sõltumatuks muutunud Vanemuise Tantsu- ja Balletikoolist. Avatud piirid ja tööjõu vaba liikumine on muutnud konkurentsi tööjõuturul noorte äsja kooli lõpetanud tantsijate jaoks mõneti ebavõrdseks – teatrid eelistavad palgata oma balletitruppidesse kogenumaid tantsijaid teistest riikidest. Eriti laia rahvusvahelise haardega tantsutrupp töötab teatris Vanemuine.

1. jaanuaril 2008. aastal moodustati Tallinna Ülikooli struktuurireformi raames endise kunstide teaduskonna baasil Tallinna Ülikooli Kunstide Instituut, kus on võimalik teatriga seotud erialasid omandada koreograafiaosakonnas. See on suurim ja vanim tantsualast kõrgharidust pakkuv institutsioon Eestis. 2011. aastal lõpetas koreograafia õppekava 12 bakalaureuse kraadiga ning 5 magistri kraadiga spetsialisti. Aastatel 2009-2011 lõpetas koreograafiaosakonna kokku 44 spetsialisti, kellest 9 lõpetasid magistriõppe.

1999. aastast tegutseb Eesti Tantsuagentuuri Tantsustuudio, mis pakub tantsuga tegelemise ja õppimise võimalust igale vanusele. Tantsukoolis on ligi 400 õpilast. Tantsukooli õppekava on vastavalt vanusele ja soole jaotatud kolmeks stuudioks. Õppekava kokku seadmisel on arvestatud vanust ning taset. Eesmärgiks on pakkuda kaasaegsetel õppemeetoditel põhinevat tantsualast huviharidust. 2007. aastal lõpetas stuudio 1. lend 15 lõpetajaga. 2011. aastal lõpetas 5. lend 9 lõpetajaga. Kokku on kooli lõpetanud 52 õpilast. Kuigi tegemist on huvikoolitusega on see üks kaasaegse tantsukunstnike kasvulava.

Eesti teatrites töötavad tekstiili-, moekunstnikud ja dekoraatorid tulevad peamiselt Eesti Kunstiakademiast. Alates 1950. aastast oli tollaegses Tarbekunsti Instituudis võimalik õppida teatridekoratsiooni maali. Kaasajal on kõrgkool saanud uue nime ning teatrialane koolitus kujundatud laiapõhjalisemaks. Eesti Kunstiakademies vabade kunstide teaduskonnas saavad stsenograafia (lavastuskunsti) osakonnas hariduse teatrikunstnikud, kes loovad teatris lavastuse lavakujunduse, rekvisiitide ja kostüümide kontseptsiooni ning teevad vajalikud kavandid – loovad lavastuse visuaalse poole. Aastatel 1950-2011 on selle valdkonna lõpetanud 164, kellest aastatel 2009-2011 31 kunstnikku. 2012. aastal lisandus eelpool mainitutele veel 7 stsenograafia eriala lõpetanut.

Teatriteadust saab hetkel Eestis õppida ainult Tartu Ülikoolis filosoofiateaduskonnas kultuuri- teaduste ja kunstide instituudi kirjanduse ja teatriteaduse osakonnas, mis loodi 2007. aastal struktuurireformi käigus. Uue struktuuriüksuse otseseks eelkäijaks on kirjanduse ja rahvaluule osakond, kus 1992. aastal avati teatriteaduse õppetool. Teatriteaduste erialal antakse põhjalikud teadmised eesti ja maailmateatri ajaloost ning draamakirjandusest, omandatakse etendusanalüüsi oskused, õpitakse tundma ja rakendama mitmesuguseid teatriteoreetilisi meetodeid, osaletakse eesti teatriajaloo uurimises. Aastatel 2009-2011 lõpetas teatriteaduse eriala 13 kultuurikorralduse spetsialisti. Lisaks neile said 8 lõpetajat kirjanduse- ja teatriteaduste magistrikraadi.

G. Otsa nimelisest Tallinna Muusikakoolist ja H. Elleri nimelisest Tartu Muusikakoolist saavad teatrid täiendust eelkõige laulu valdkonnas. 2011. aastal lõpetas Tartu Muusikakooli klassikalise laulu erialal 3, Tallinna Muusikakooli sama eriala 7 noort lauljat.

6.5. TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Eesti kutselise teatri enam kui saja-aastane ajalugu
- Regionaalselt hästi jaotunud teatrite võrk
- Eesti teatri ja näitlejate professionaalsus
- Teatri positiivne maine ja väärtustatus ühiskonnas, teatrikülastuste suur arv
- Suurtel teatritel kindlate sponsorite olemasolu
- Kasvavad rahvusvahelised kontaktid, välisfestivalidel mängimine
- Laiapõhjalise teatrihariduse olemasolu
- Uute teatrite ja teatriprojektide tekkimine
- 2013. aastast alates rahastatakse teatreid kolme aasta kaupa, mis võimaldab teha pike-
maajalisi plaane

lisaks tantsu osas

- Teadvustatud on vajadus parema koostöö järele
- Tunnustatud tantsukunstnikud
- Lai rahvusvaheline haare ning märkimisväärne tunnustus, omab suurt osakaalu eten-
duskunstide ekspordis
- Tegutsevad kaks hästi organiseeritud tantsulavastusi produtseerivat ühendust

Nõrkused

- Riigi osalusega teatrite juriidiline vorm väga kirju
- Töötasud ei ole konkurentsivõimelised, mistõttu oht kaotada kvalifitseeritud tööjõudu
- Teatrite töökeskkond vajab kaasajastamist, kohati valitseb ruumikitsikus, osa teatrima-
ju on halvas seisukorras
- Massimeedia vähene tähelepanu
- Etendusastutuste seadus on jäänud ajale jalgu

lisaks tantsu osas

- Valdkonna üldine kõlapind väike
- Tantsukunstnike organisatsiooniline killustatus
- Riiklik tegevustoetus teiste teatritega võrreldes veelgi väiksem, puuduvad spetsiaalselt
tantsuvaldkonda puudutavad projektitoetused
- Projektide rahastamine on keeruline ja ebastabiilne

Arenguvõimalused

- Publikuhuvi: teatri vastu stabiilne; tantsu, eriti kaasaegse tantsu vastu, huvi kasvamas
- Repertuaari- ja projektiteatrite kombineerumisel uute teatrivormide teke, mis suurendab publiku huvi, eksperimentaalprojektid
- Koostöö teatrite ja teiste kultuurivaldkondade vahel (visuaalkunst, videokunst, muusikute ja tantsijate koos esinemised jne)
- Suurem rahvusvaheline koostöö, rohkem külalisetendusi välismaal (eriti muusika ja tantsu osas), lavastuste ja loovpersonali vahetus
- Süstemaatiline täiendkoolitus (loovpersonal jt spetsialistid)
- Parem koostöö teatrite vahel
- Üha uued erinevad mängukohad muudavad teatri veelgi kättesaadavamaks ning ühtlasi tuuakse piirkondadesse lisaväärtust

lisaks tantsu osas

- Vajalik sobiv stuudio tantsukunstnike loominguliseks tegevuseks
- Kasvav huvi kaasaegse tantsu vastu (uute sihtrühmade toomine etenduskunste juurde)
- Võimalus riiklike tegevustoetuste kasvuks, seda küll koostöös teiste teatrijuhtidega
- Suurem võimalus arendada koostööd mittekutselise tantsuliikumisega

Ohud

- Riigipoolse toetuse vähenemine kultuurile, sh etendusasutustele
- Riigipoolse finantseerimise põhimõtete ebaselgus
- Erinevate etenduskunstivaldkondade ebavõrdne riiklik toetamine
- Rahalise toetuse ebapiisavuse tõttu tegeletakse omatulu suurendamiseks mittepõhitegevustega, ollakse sunnitud tegelema lavastustega, millel ei ole kultuurilist väärtust
- Teatrite tehnilise personali lahkumine enam tasustatavale tööle

lisaks tantsu osas

- Võimalused riiklike tegevustoetuste kasvuks ebakindlad
- Väikesemahulise valdkonna tegijaid mõjutab majanduse hetkeolukord tugevamalt
- Valdkond on väike ja kergesti haavatav, puudub vajalik tugisüsteem
- Töö tingimustele vastavaid saale napib, puuduvad rahalised vahendid nende rentimiseks

6.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Toodangu, teenuste mahu muutus

Eestlane on harjunud teatris käima. Kuigi majanduslangusega kaasnenud sissetulekute vähenemine kajastus teatrikülastustes, siis elujärje paranedes on teatrikülastuste arv taas kasvanud. Majanduse edenedes peaks jätkuvalt kasvama teatrite külastatavus. Uuslavastuste arv on viimasel aastal järsult kasvanud, vaatajaskonna ette on jõudnud mitmed uudsed ja huvitavad projektid. Ideid ja loomingulist potentsiaali Eesti teatrikunstis jagub nii algupäraste uute projektide kui ka klassikaliste näidendite lavale toomisel.

Tantsukunst peaks kujunema oluliseks osaks Eesti etenduskunstist. Tantsukunstnike koolitus peaks muutuma mitmekülgsemaks nii, et artist suudaks end avada nii klassikalises kui ka kaasaegses tantsus.

Välisesinemiste potentsiaal

Ekspertide hinnangu järgi ei ole Eesti sõnateatrite välisesinemiste potentsiaal märkimisväärne, oluline takistus on raha puudus, lavastuste eksportimine on väga kallis ja teatritel endil selleks ressursse ei jagu. Samuti halvab lavastuste viimine Eestist kaugemale kohapealset teatrite tööd. Siiski kavandavad teatrid külalisetendusi ning osalemisi festivalidel. Suuremad ekspordivõimalused on balleti- ja ooperilavastustel.

Välisesinemiste potentsiaal on suurem kaasaegsel tantsul – koostööpartnerite ja huviliste leidmist väljaspool Eestit keelebarjäär ei piira, Eesti tantsukunsti tunnustatakse piiri taga. Kulutused, mis välismaal etenduse lavaletoomiseks tehakse (truppide suurus, lavakujundus väiksem), on teiste etenduskunsti valdkondadega võrreldes mõnevõrra väikesemad. Ent siiski sõltumata lavastusliigist on nende väljaviimine kulukas.

Tööhõive muutus

Klassikalise tantsu osas on Eestis tugev vene kool, mis annab headele tantsijatele võimaluse siirduda tööle välismaale.

Kaasaegse tantsu turuosa on seni olnud marginaalne. Kaasaegse tantsu eestvedajate koostöö valdkonna arendamisel peaks tõstma selle kunstiliigi tuntust ja tunnustatust Eestis ning parandama loometingimusi. Tantsukunstnike hääl peaks kuuldavaks saama ja nende seisukohtadega peaks arvestatama kultuuripoliitika kujundamisel.

Aastatega on suurenenud erinevate teatriprojektide arv ning loomeinimeste loomingulisust arvestades võib loota senistele lisa.

6.7. EKSPERDID JA ÜMARLAUD

Täname töö valmimisele kaasa aidanud eksperte.

Etenduskunstide valdkonna töö on läbi arutatud ümarlaual 5. aprillil 2013.

Nimi	Organisatsioon	Osalemine ümarlaual
Priit Raud	Kanuti Gildi SAAL	
Ott Karulin	Eesti Teatri Agentuur	
Tiia Sippol	Eesti Teatri Agentuur	✓
Raido Bergstein	Eesti Tantsuagentuur	
Laura Kvelstein	Eesti Tantsukunstnike Liit	✓
Annika Üprus	Eesti Tantsuagentuur	✓
Riina Viiding	Eesti Teatriliiit	
Monika Larini	Eesti Etendusasutuste Liit	✓
Raivo Põldmaa	Tallinna Linnateater	
Mare Tommingas	Teater Vanemuine	
EKI partnerid:		
Hillar Sein	Kultuuriministeerium	
Jorma Sarv	Kultuuriministeerium	
Anu-Maaja Pallok	EAS	
EKI töögrupist:		
Maris Viileberg	Eesti Konjunktuuriinstituut	✓
Triin Vahi	Eesti Konjunktuuriinstituut	✓
Marje Josing	Eesti Konjunktuuriinstituut	✓

Etenduskunsti tegevusalad Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi

900 Loome-, kunsti- ja meelelahutustegevus

9001 Lavakunst

90011 Teatri- ja tantsuetenduste lavastamine ja esitamine

- teatrietenduste, ooperi- või tantsuetenduste lavastamine ja esitamine
- teatri- ja balletitruppide tegevus
- tsirkusetruppide tegevus
- vabakutseliste (üksik)esinejate, nt näitlejate, balletiartistide, tantsijate, akrobaatide, ettelugejate, saatejuhtide, tsirkuseartistide, modellide jt tegevus

Siia kuulub ka:

jõuluvana, pulmisa teenuse osutamine

9002 Lavakunsti abitegevused

90021 Lavakunsti abitegevused

- näitejuhtide, lavastajate tegevus
- teatrietenduste, kontsertide, ooperi- või tantsuetenduste, tsirkuseetenduste lavastamise abitegevused, nt lavakujundajate, lavatöölise jm tegevus
- statsionaari omavate kui statsionaarita kunstiürituste produtsentide ja antreprenööride tegevus
- kunsti-, muusika- ja kirjandusteoste autoriõiguste haldamine

9003 Kunstialane loometegevus

90031 Kunstialane loometegevus

- vabakutseliste kunstnike tegevus

9004 Teatri-, kontserdi jms hoonete käitlus

90041 Teatri-, kontserdi jms hoonete käitlus

- kontserdisaalide ja teatrite ning teiste kutserajatiste tegevus

855 Muu koolitus

8552 Huvikoolitus

85522 Tantsukoolide tegevus

Siia kuuluvad üksused annavad nõuetekohaselt (ametlikult) organiseeritud õpet, põhiliselt hobi-, vabaaja-, enesearenduslikel eesmärkidel, kuid õppe läbimine ei võimaldada omandada kutset ega riiklikult tunnustatud tasemehariduse kvalifikatsiooni

- tantsuõpetus
- tantsustuudiod